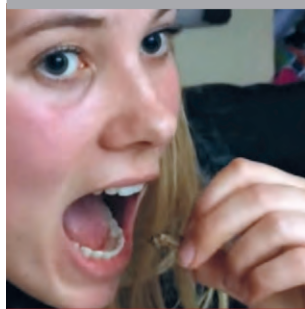

Mare

'Mijn generatie houdt van onzekerheid'

Pagina 11

Levende krekels eten om in *Expeditie Robinson* te komen

Pagina 3

Mobieltjes verraden wiskundige patronen van demonstraties

Pagina 7

Religie is veel meer dan geloven in elfjes, vindt hoogleraar natuurkunde

Pagina 9

Bestaat de boze vrouw?

Sheila Sitalsing: de politiek (en de wetenschap) zijn te masculien

De boze blanke man kennen we nu wel. Maar hoe zit het met de vrouw? *Volkscrant*-columnist Sheila Sitalsing ging op zoek naar het antwoord. 'De agressie en testosteron van Wilders schrikt vrouwen af.'

DOOR VINCENT BONGERS 'Hou op man!', dacht Sheila Sitalsing toen ze Mark Rutte op de radio hoorde uitleggen waarom hij er moeite mee had dat de publieke omroep in een spotje de woorden 'fijne decemberdagen' had gebruikt.

'Daar voel ik me heel ongemakkelijk bij', zei de minister-president. 'We hebben hier Zwarte Piet en vieren Kerst, dat zijn onze tradities. De NPO is van ons allemaal, daarom heb ik daar wat van gezegd, zonder dat ik dat als dictator kan opleggen.'

Haar reactie: 'Dat geloof je zelf toch ook niet! Het is een totaal onzinnig standpunt. Als ik de premier dat hoor zeggen, erger ik me echt groen en geel, maar na het tikken van een stukje ebt die

irritatie al snel wel weer weg.'

Sitalsing is columnist bij *de Volkskrant*, schreef vorig jaar het boek *Mark, portret van een premier*, en won in 2013 de Helderingsprijs voor haar columnns.

Woensdagavond gaf ze in het Academiegebouw de Annie Romein-Verschoorlezing, die elk jaar op internationale vrouwenavond wordt gehouden.

'Gut, waar zal ik het eens over hebben, vroeg ik me af toen ik werd gevraagd. De "boze blanke man" is inmiddels zo'n enorm cliché geworden. Het leek me interessant om uit te zoeken hoe het hoe het zit met de boze vrouw.'

En, wat stelde u vast?

'Vrouwen hebben echt een reden om boos te zijn. Ze worden immers het hardst getroffen door globalisering en zijn oververtegenwoordigd in sectoren met grote onzekerheid. Heel veel vrouwen werken bijvoorbeeld als verkoopster in een winkel. Dergelijke banen staan erg onder druk. Als je dan verder gaat kijken naar etniciteit, dan zijn het vrouwen uit migrantengroepen die de grootste klappen krijgen. De

zwarte vrouw heeft eigenlijk het meeste recht op om zich gemarginaliseerd te voelen.

'Maar die vermeende woede zie je nog niet terug in het stemgedrag. De PVV kapitaliseert duidelijk op het groeiende onbehagen in de samenleving. Maar toch is dat een partij die meer mannen dan vrouwen trekt. Dat geldt ook voor vergelijkbare partijen in andere Europese landen.'

Hoe komt dat?

'Er is wel onderzoek naar gedaan. Het is niet zo dat vrouwen geen sympathie hebben voor het gedachtegoed van bijvoorbeeld de PVV. Maar ze stemmen er minder snel op, omdat ze gevoeliger zijn voor het sociale stigma. Heel erg plat vertaald: ze willen aardig gevonden worden. En dit zijn geen aardige partijen. De agressie van Wilders schrikt af. De PVV wordt geassocieerd met testosteron.'

Maar in Frankrijk en Duitsland worden de radicaal-rechtse partijen wel door vrouwen geleid.

'Dat is inderdaad opvallend. Het is de vraag of dat meer vrouwen nu gaan denken: hier kan ik ook op stemmen. Maar in Nederland

wekt de PVV toch de suggestie dat vrouwenrechten een stok is om de islam mee te slaan. Diezelfde dynamiek zie je bij homorechten. Ook Jan Roos van VNL zegt enorm op te komen voor homo's, maar tegelijkertijd maakt hij mensen uit voor "poot". Hij is ook een enorme seksist, die claimt zich in te zetten voor vrouwenrechten.

'Ik vind dat kwalijk, want er zijn oprechte zorgen over de positie van bijvoorbeeld migrantenmeisjes. Maar die kwesties kun je bijna niet meer aanraken omdat het debat zo vergiftigd is door de anti-islamgeur die eromheen hangt. Terwijl, om maar wat te noemen, er ook allerlei migrantengroepen in onze samenleving zijn die helemaal niet islamitisch zijn.

'Het is allemaal zo gepolitiseerd en gekoppeld aan identiteit. Als je een punt wilt maken over huwelijksdwang of keuzevrijheid binnen migrantengemeenschappen, wordt dat meteen precar. Het is moeilijk voor partijen om deze belangrijke thema's aan te snijden en daar schieten die meisjes niets mee op.'

> Lees verder op pagina 6

Bekladders 'gaybrapad' weer welkom

De eerstejaars die aan het begin van het studiejaar een regenboogkleurig 'gaybrapad' bekladden en daarbij een Hitlergroet brachten, mogen weer op Quintus komen. De ontgroeningscommissie blijft voorlopig nog wel geschorst.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Als compensatie moeten de studenten van dispuut Sjaap Eijsdies elk jaar vrijwilligerswerk doen bij het COC, en een bezoek brengen aan het Anne Frank Huis. Het politieonderzoek naar de eerstejaars loopt ook nog.

Dit staat in de notulen van de Algemene Leden Vergadering van Quintus. Het groepje aspirant-leden van Sjaap, een dispuut van Quintus, bekladden afgelopen oktober het gaybrapad met rode verf. Omstanders filmde de jongens, waarop één van de leden een Hitlergroet deed. Het filmpje zorgde voor grote ophef in de media. Aanvankelijk ging men ervan uit dat het om een actie van extreemrechtse jongeren ging.

Toen bleek dat het een ontgroeningsactie was, schorste het bestuur van Quintus de eerstejaars en ontgroeningscommissie. Rector Carel Stolker reageerde destijds verbolgen op de actie: 'Ik schaam me kapot', twitterde hij. 'Zijn dit onze studenten?'

De universiteit ging in gesprek met Quintus, maar legde geen sancties op. 'We kijken eerst hoe de vereniging dit oppakt. Dan kijken we of er alsnog maatregelen nodig zijn', zei Stolker tijdens de universiteitsraadvergadering.

De gemeente Leiden deed wel aangifte van vandalisme en de jongens werden opgepakt. Zij zijn inmiddels naar het COC geweest om hun excuses aan te bieden. Volgens de notulen gaan ze er jaarlijks vrijwilligerswerk gaan doen, als onderdeel van een cultuurveranderingsplan van Sjaap.

Sjaap Eijsdies zorgt vaker voor ophef. In 2012 werd het dispuut geschorst omdat eerstejaars tijdens de ontgroening naakt door de Haarlemmerstraat liepen.

Het bestuur van Quintus is deze week op vakantie en was niet bereikbaar voor commentaar.

Het RTL-lijsttrekkersdebat in Carré van afgelopen zondag. Foto Bart Maat/ANP

WRONG! Fake news is van alle tijden

'We horen *post-truth*, alsof er een nieuw tijdperk is aangebroken', zegt promovenda Albertine Bloemendal. 'Maar vroeger was er ook al veel nepnieuws.'

Pagina 3

Twee jokers om voldoende te herren

Rechtenstudenten mogen tentamens waarvoor ze een lage voldoende scoorden toch herkansen. Daarvoor mogen ze twee keer 'een joker inzetten'.

Pagina 4

Totale studieschuld: 7 miljard biertjes

Volgens het Interstedelijk Studenten Overleg hebben studenten samen 17,9 miljard euro schuld. Oftewel: 12,4 miljoen MacBooks of zeven miljard biertjes.

Pagina 4

Strengere eisen voor masters bij bèta's

De bètafaculteit wil meer selectie voor masters. 'Als je na tien jaar met de haken over de sloot je bachelor haalde, kom je niet zomaar de master in.'

Pagina 5

Bandirah Pagina 12

Gebotste T-rex-trein

DOOR BART BRAUN Iedereen snapt dat je niet aan kunst mag pielen. Een wethouder die het sombere 'Dan dooft het licht' op het Amsterdamse oorlogsmonument wil omdichten tot iets opgewekters met spelende beertjes erin, wordt gekielhaald. En ook al zouden veel schilderijen van de afgelopen twintig jaar er zeker op vooruit gaan met spelende beertjes, toch verf je die er niet in. Mag ook niet van de wet: als schepper van iets nieuws heb je rechten op wat er vervolgens mee gebeurt.

Soortgelijke regels gelden er ook voor architectuur. Veel mensen vinden dat raar, en dat is het ook: een gebouw is in de eerste plaats een gebruiksvoorwerp en pas veel verderop een kunstobject. Als je een kastje van Ikea voorziet van nieuwe deurknopjes, komt er ook geen Zweedse ontwerper klagen. Nederlandse rechters houden daar ook rekening mee: architecten die op hun auteursrechtelijke strepen staan, krijgen vrijwel nooit gelijk, of hooguit een schadevergoeding.

Maar die strepen bestaan dus wel. Naturalis-architect Fons Verheijen, die dinsdag de verbouwing van het door hem ontworpen museum liet stilleggen, staat gewoon in zijn recht. Dat Verheijen zelf ook wel eens andermans ontwerp omkakte, maakt niet uit. Dat het huidige Naturalis eigenlijk best wel lelijk is, maakt niet uit. En dat Naturalis ernstig in de problemen zegt te komen door de bouwstop, maakt ook niet uit. Het museum negeerde een eerder tussenvonnis dat al zei dat ze moesten stoppen, en rechters houden er niet van als uitspraken van rechters terzijde worden gelegd.

Nu moet Edwin van Huis, de directeur van Naturalis, op de blaren zitten. Hij wist van Verheijens rechten en bezwaren, maar besloot gewoon door te gaan. Dat paste in de bestuursstijl die hij al vaker liet zien: ambitieus, met een duidelijke visie, en niet eerst alle plooiën gladstrijken, maar doorpakken.

Een bedachtzame polderaar had nooit razendsnel een Tyrannosaurus tevoorschijn getoverd. Een klassieke natuurhistoricus had nooit zijn hele museum volgehangen met de beeltenis van Freek Vonk. Iemand die vriendjes wilde blijven met iedereen had nooit de Leidse vervoerders voor het hoofd gestoten door met zijn eigen T-rex-treintje te gaan rijden.

Achter de schermen werd er wel eens gemord, maar de bezoekersaantallen schoten omhoog, en ook de wetenschappelijke tak van Naturalis groeide, publiceerde en haalde meer onderzoeksbeurzen binnen. Een van de redenen dat er zo dringend verbouwd moest worden: Naturalis loopt als een trein.

Maar nu is de T-rex-trein gebotst op het ego van een architect. Hoe erg is dat? Maandag riep de advocaat van Naturalis nog dat een bouwstop tot een failliet zou leiden, maar een dag na de rechterlijke uitspraak legde Van Huis aan *de Volkskrant* uit dat het toch allemaal wat subtieler zit. Vrijwel alle nieuwbouw kan doorgaan, alleen met het gedeelte van Verheijen moet gewacht worden tot een rechter zich gebogen heeft over diens auteursrechten. Dat faillissement komt er heus niet van. Die nieuwbouw komt er heus wel van, linksom of rechtsom.

De vraag is alleen of Van Huis wel de opening gaat verzorgen. Onder de streep ziet Naturalis er sterker uit dan ooit tevoren, maar met een *my way or the highway*-opstelling maak je makkelijk vijanden.

Die zullen nu hun messen aan het slijpen zijn.

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15.000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marleen van Wesel h.g.van.wesel@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Femke Blommaert · Mattijn de Groot · Holger Gzella ·
Marit de Roij · Marlies Rothoff · Benjamin Sprecher
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving Marcel van den Berg
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45

Redactieraad
Prof. dr. J.C. de Jong (voorzitter) · Prof. dr. F. Israel (vice-voorzitter) · Dr. Hans Vollaard (secretaris) · Maxim Allaart · Asel Arykbaeva · Joline Cramer · drs. Bart Funnekotter · Marlou Grobbs · drs. Malou van Hintum · mr. Folkert Jensma · Josephine Say · Prof. dr. Nico Schrijver
Jaarabbonementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl. Studenten betalen €25.

Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.

Adreswijzigingen
Alleen schriftelijk met postwikkelt.
Klachten en opmerkingen over de toezending van *Mare* 071-5277272.

Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Column

Levensvragen en goedkope alcohol

Ergens in Thailand loopt mijn zusje op dit moment met een veel te grote rugzak en een collectie felgekleurde lokale kledingstukken over een bergpad. Op zoek naar zichzelf. Althans, dat is wat ik ervan begrepen heb – en ik begrijp er heel weinig van.

Vorig jaar deed ze eindexamen en stond ze met haar mond vol tanden voor de rest van haar leven, niet wetend hoe het verder moest. Dan kun je twee dingen doen: je inschrijven voor een studie rechten of de keuze nog even uitstellen. Ze koos voor optie twee. Dus werd er eerst een halfjaar gewerkt en stapte ze vervolgens op een vliegtuig naar Zuidoost-Azië, de plek waar jonge mensen antwoorden op levensvragen en goedkope alcohol vinden.

Sindsdien stromen er op WhatsApp-foto's van zonsopgangen, hangmatten en parelwitte stranden binnen – en de incidentele tempel voor de culturele touch, natuurlijk. Samen met tientallen andere backpackers legt ze haar unieke tocht langs de meest onontgonnen plekjes van Thailand af. De smoezelige hostelbedden en stampvolle nachtbusen met chauffeurs die de weg niet weten lijken niet te verhinderen dat ze er de tijd van haar leven heeft. De zin van het leven is nog niet gevonden, maar misschien komt die op de laatste avond pas tot je.

Zelf ben ik als ervaringsdeskundige in het maken van een slechte studiekeuze wel de laatste persoon om iemands levenskeuzes te bekritisseren, maar uiteraard weerhoudt me dat er niet van om het toch te doen.

Is een van de beste manieren om erachter te komen waar je interesses liggen niet het ontdekken van waar ze in ieder geval niet liggen? Is er een plaats die meer aanzet tot nadenken over jezelf dan een gebouw waarin je opgeleid

wordt tot iets wat je bij nader inzien toch niet wilt worden? Een portie Thaise zon bespaart je een paar Instagramfilters, maar een flinke portie zelfhaat kan wonderen doen voor je zelfkennis.

In een stichtelijke bui wees mijn zusje me er vanuit een nachttrein op dat alleen reizen een vormingsproces is dat je leven verandert. Je wordt er onafhankelijk van, het stimuleert je creativiteit en je probleemoplossend vermogen. Andere culturen, nieuwe mensen, vrijheid! 'Er zijn belangrijkere dingen in het leven', is haar antwoord geworden op vrijwel alles. Nu denk ik dat hier onder de hysterische clichés wel een kern van waarheid verstopt zit, maar de hoofdreden om op reis te gaan is natuurlijk het feit dat je daar gewoon zin in hebt. En dat verkoop je nu eenmaal beter met een verpakking van levensveranderende ervaringen eromheen.

Er zijn ook studenten die na de bachelor een tussenjaar inplannen. Om op reis te gaan of om alvast wat te werken. Tussenjaren na de master komen ook voor, maar dan heet het gewoon werkloosheid. Uitstelgedrag is er in vele smaken.

Bij thuiskomst ben je namelijk weer terug bij af. De keuze waarvoor je wegliep moet alsnog gemaakt worden, maar nu met nog meer weerzin omdat je reis veel leuker was dan je opleiding ooit zal worden. Je bent niet tot grote inzichten gekomen, maar je hebt wel wat van de wereld gezien en een paar maanden geen verantwoordelijkheden gehad. En daar ging het natuurlijk om. Niks mis mee, zolang je achteraf maar niet de Confucius gaat uithangen.

MARIT DE ROIJ is student geschiedenis en Russische Studies

Mensen

In 'n groepje volg ik niet meer dan 20%.
- 20%?

Screenshot uit de documentaire *Slechthorend. Nou en?!* 'Van alle makers hadden alleen de geluidstechnici goede oren.'

Alles met ruis is lastig

Student maakt film over slechthorendheid

Journalistiekstudent Stan van Kesteren maakte na zijn afstuderen de documentaire *Slechthorend. Nou en?!* 'Op de leukste feestjes wordt niet alleen gepraat, daar ga je gewoon uit je dak.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL 'Ik ben slechthorend geboren, met een verlies van tachtig decibel aan de rechterkant. Meestal leg ik uit dat ik nog twintig procent hoor, zonder hoorapparaat, vertelt Stan van Kesteren (26), voorzitter van SH-Jong, de organisatie voor slechthorende jongeren.

Hij maakte de documentaire *Slechthorend. Nou en?!*, die begint met de uitreiking van zijn masterdiploma journalistiek en nieuwe media, in het Academiegebouw, in oktober 2016.

'Links hoorde ik goed, tot ik op mijn vierde een oorontsteking kreeg. Eigenlijk vang ik links geen geluid

meer op.' Hij haalt zijn gehoorapparaatje even uit zijn linkeroor. 'Hiermee wordt alles doorgezonden naar de rechterkant', wijst hij. 'Vroeger had ik ook al zo'n systeem, maar dan met een draadje buitenom. Sowieso lelijk. Bovendien hoorde ik toen geluiden dubbel.' De techniek staat gelukkig niet stil, maar moeilijk is het nog vaak genoeg. 'Bijvoorbeeld bij gesprekken in de kroeg, met muziek en gepraat op de achtergrond. Alles met ruis is lastig.'

Bij een Leidse studentenvereniging is hij maar niet lid geworden. 'Tijdens mijn bachelor communicatiewetenschap aan de VU zat ik wel bij de Amsterdamse studentenroeivereniging Okeanos. Elke donderdagavond was er een feestje. Met muziek en gepraat, maar ik wilde er toch bij zijn. Je moet accepteren dat je niet alles hoort. En op de leukste feestjes wordt niet alleen gepraat, daar ga je gewoon uit je dak.'

Pas in 2013 sloot hij zich aan bij

SH-Jong. 'Ik kampte met onzekerheden. Via Google zocht ik slechthorende leeftijdsgenoten en vond ik ze. Ik zou één dag naar een weekend gaan, maar ik ben meteen gebleven. Goed horende mensen kunnen ook wel luisteren, maar met deze mensen kon ik dingen écht delen. Ook basale dingen, zoals schaamte als je steeds moet vragen of mensen iets willen herhalen. Het deed me denken aan scouting vroeger: gewoon leuke dingen doen en het naar mijn zin hebben. We houden survivalweekends, maar ook sollicitatietrainingen of workshops voor stemgebruik.'

Bij de jaarlijkse subsidieaanvraag, besloot hij budget aan te vragen voor een documentaire. 'Vervolgens stapte ik naar Caroline van Dijk, die jarenlang producent is geweest bij de NCRV en die zelf slechthorend is.' Hij hoopte op advies, maar Van Dijk wilde de productie voor haar rekening nemen, én de regie. 'Daarmee had ze minder ervaring. En ze stelde voor

dat ik een rol in de film zou hebben, vóór de camera. Ik studeerde wel journalistiek, maar ik dacht meer aan de *fly-on-the-wall*-methode. De cameraman, ook slechthorend, is bovendien eigenlijk afgestudeerd in editing.' Ook de grafisch vormgever is trouwens slechthorend. 'Alleen de geluidstechnici hadden goede oren.'

'Met de film willen we horende mensen laten zien waar wij tegenaan lopen. En we willen slechthorende jongeren die geen andere slechthorenden kennen, laten zien wat ze zelf allemaal kunnen, bijvoorbeeld een meisje dat op haar school allerlei maatregelen heeft genomen, zodat ze niet wordt belemmerd.' Ook spreekt hij een jongen over zijn uitlaatklep: dj'en, tot Van Kesterens verbazing. Met een slechthorende vrouw gaat hij yoga'en. 'Niks voor mij', constateert hij. 'Voor mij werkt de sportschool beter. Even niet te veel nadenken. En ik lees graag, daarbij hoef ik ook niet te luisteren.'

071 - 527 ...

Frankenstein

Promovenda, journalist en Amerikanist Albertine Bloemendal spreekt vrijdag op het mini-symposium *Post Truth*.

Waar gaat u het over hebben?

'We horen steeds de term 'post-truth', alsof er een nieuw tijdperk is aangebroken. Ik wil van een paar elementen uit de actualiteit in de VS bekijken hoe nieuw het nou eigenlijk echt is. Een hoop dingen gebeurden vroeger namelijk ook.'

Bijvoorbeeld?

'*Fake news* is niet noodzakelijk nieuw. Vroeger klopten nieuwsberichten ook vaak niet. Je had in de negentiende eeuw de *Yellow Press*, tabloid-achtige kranten die opgeklopte berichten schreven om lezers te trekken en zo meer bladen te verkopen. Die namen het niet nauw met de feiten.'

En recenter?

'Er was ook ander *nepnieuws* waarbij de journalist om de tuin werd geleid. Zoals vlak voor de Eerste Golfoorlog toen het verhaal werd verspreid dat het leger van Saddam Hoessein in Irak baby's uit de couveuse haalde en hulpeloos achterliet.'

'Dat verhaal bleek later opgezet te zijn door een soort PR-bedrijf, die verantwoordiging in de Verenigde Staten wilde creëren om zo de inval in Irak te versnellen. De journalist kan dan niet zo makkelijk achterhalen of het niet waar is.'

Wat is wel nieuw?

'Het is wel vaker voorgekomen dat Amerikaanse politici liegen, maar nog nooit zo vaak en zo duidelijk als Trump nu doet. En ook nooit over zulke onnozele dingen, zoals over het aantal mensen dat aanwezig was bij zijn inauguratie.'

'De frequentie is belangrijk: het maakt hem niet uit of het waar is of niet. Vroeger deden presidenten moeite om te verbergen als ze dingen zeiden die niet waar waren.'

Hoe komt hij ermee weg?

'Deels door het gefragmenteerde mediaveld. Dat begon met televisie, met *Fox News*, dat een bepaalde doelgroep wilde aanspreken. En met het internet kiezen mensen er nu zelf voor welk nieuws ze consumeren. Als je alleen *Breitbart* leest, en *Fox* kijkt, interpreter je alles vanuit het kader dat je daar voorgeschoteld krijgt.'

'De Republikeinen hebben geprofiteerd van complottheorieën die de ronden deden bij hun kiezers, en hebben die niet de kop ingedrukt, maar erop meegelif. En nu hebben ze het niet meer onder controle. Ik denk niet dat de Republikeinen bij Trump wilden uitkomen.'

'Dat gebeurt ook in het medialandschap: *Fox*, bijvoorbeeld, is laks omgegaan met feiten om commerciële redenen. Maar Murdoch, de man achter *Fox News*, moest niets van Trump hebben. Toen *Fox* tijdens de campagne kritisch op Trump reageerde, werden kijkers boos. En toen zijn ze daar ook bijgedraaid.'

Dus ze zitten vast?

'Ze hebben een soort monster van Frankenstein gecreëerd door de wijze waarop ze met feiten zijn omgegaan. De geest is uit de fles, en het is de vraag of ze die nog terug kunnen stoppen.' **AK**

Symposium *Post Truth, een ongemakkelijke waarheid over de waarheid* Lipsius, zaal 0.19, 10 maart, 15.00 - 17.00 u.

Frutti di Mare

Alvast afzien voor *Expeditie Robinson*

DOOR MARLEEN VAN WESEL 'Ik was nog nooit in de gracht gesprongen, in de vijf jaar dat ik in Leiden woon', vertelt Evelien Mols (22, psychologie). Vorige week sprong ze alsnog, vanaf een paal middenin het water, in haar aanmeldingsfilmpje voor *Expeditie Robinson*. 'Mijn longen klaptten echt dicht van de kou.'

Het RTL-programma nodigt dit jaar ook niet-BN'ers uit. 'Ik had al eens op de Facebookpagina van *RTL5* geklaagd. De laatste jaren deden er zulke onbekende mensen mee, die claimden BN'er te zijn. Een maand later kwam deze oproep. Ja, toen moest ik wel. Fysiek en mentaal denk ik dat ik het prima trek, maar vuur maken en knopen leggen kan ik echt niet.' In het filmpje vertelt Mols vanaf haar paal wat ze anders gedaan had om ooit mee te kunnen doen: 'Plan B was om een carnavalshit te schrijven.'

In een ander filmpje staat Jolin van Eijk (21, psychologie) eveneens op een paal, maar dan in de Leidse Hout, boven vaste grond. 'Op een paal staan was een vereiste. Dat heb ik gewoon meteen gedaan, zonder poespas', zegt ze. Ze kijkt al jaren. 'Wat ik heel gaaf vind, mede door mijn studie, zijn de groepsprocessen. In de regel begint het spel op twee aparte eilanden, ergens in de buurt van Indonesië bijvoorbeeld, waar twee teams proeven tegen elkaar spelen. Omdat mensen weggestemd kunnen worden, slinken de groepen, tot ze uiteindelijk samensmelten. En dan strijdt ieder voor zich.'

De uitdagingen vrees je niet. 'Hooguit de eetproef, met dingen die in principe wel eetbaar zijn, maar wel heel vies, zoals stierenballen en vissengoden. Ik ben niet de sterkste en ook niet de snelste. Maar ik ben wel heel

erg positief ingesteld. Mijn dispuut, La ReBelle, van Quintus, hebben we bijvoorbeeld zelf opgericht. Voor zoiets is positiviteit nodig, anders kom je niet ver. In eerdere seizoenen zag ik wel eens iemand die continu ruzie zocht of zeurde dat het zo warm was of dat er overal beestjes zaten. Dáár zou ik pas slecht tegen kunnen. Joh, doe niet zo moeilijk. Je zit lekker op een eiland, dit maak je nooit meer mee.'

Daphne Raad (19, geneeskunde) klom ook op zo'n paal in de gracht. Zij hield droge voeten, maar ze nam in haar filmpje wél vast een voorproefje op die gevreesde eetproef. 'Ik had krekels gekocht in een dierenwinkel. Het is eigenlijk reptielenvoer. Ik heb ook een gefrituurde krekkel op. Dat smaakt beter. Dit ding bewoog gewoon.'

En dan nog iets: 'Ik kreeg empathie voor het beestje, toen hij over mijn arm kroop. Ik moest me dus wel even over het dierenleed heen zetten. Ik eet eigenlijk geen vlees meer, maar als ik op het eiland bijna verhongert, zou ik dat ook moeten loslaten. Het hele avontuur spreekt me aan: overleven op een eiland, uitgedaagd worden door barre omstandigheden en zeker ook het spelelement. Ik ben namelijk echt heel fanatiek.'

Van de inmiddels meer dan duizend aanmeldingen, blijven vier deelnemers over. De vijftig meest gelikete filmpjes geven toegang tot het castingweekend. Alleen Mols zit daar momenteel bij, op nummer 14. 'Maar daarnaast worden nóg eens vijftig mensen geselecteerd', weet Van Eijk, die al visitekaartjes heeft laten drukken. 'Ik vind: als je iets doet, moet je het goed doen.' Stemmen (op expeditierobinson.nl) kan nog tot 20 maart, 17.00 uur.

Nieuws

Brand in bed

De brandweer moest maandagmiddag uitrukken voor een brand in een studentenhuis aan de Middelstegegracht. De oorzaak was volgens *Sleutelstad.nl* een sigaret die op een dekbed gevallen was. Ter plaatse bleek dat de bewoners de brand zelf al hadden geblust, zo liet de Politie Leiden weten. In november brak er nog een grote brand uit in een studentenhuis aan de Oude Singel. De bewoners konden toen in alle vroegte op tijd vluchten, maar het huis raakte ernstig beschadigd. Ook het studentenhuis ernaast raakte een poos onbewoonbaar.

Geld voor

Moonsleerstoel

Het lijkt erop dat de Magdalena Moons-leerstoel aan de Universiteit Leiden er gaat komen. Het is een lokaal initiatief van een aantal oud-bestuursleden van de 3 October Vereniging, die met de Stichting Leerstoel Magdalena Moons geld inzamelden voor de bijzonder hoogleraarpost. In het *Leidsch Dagblad* melden ze dat de financiering inmiddels 'zo goed als rond is'. Op de universiteit is ook positief gereageerd op het voorstel. Op de leerstoel wordt een bijzonder hoogleraar aangesteld die zich gaat bezighouden met de geschiedenis van Leiden. Het is nog niet bekend wanneer de stoel er komt.

Marokko-instituut geopend

Minister Jet Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft in Rabat het Nederlands Instituut Marokko (NIMAR) geopend. Het instituut, dat valt onder de Universiteit Leiden, heeft een nieuwe locatie en krijgt volgens de minister een 'bredere opdracht'. Het instituut stimuleert samenwerking tussen Nederlandse en Marokkaanse instellingen, heeft een bibliotheek, 'en draagt het bij aan de nationale collectievorming over Marokko en de Arabische wereld', aldus het ministerie. NIMAR bestaat al sinds 2006. In 2013 werd de subsidiekraan juist dichtgedraaid door Bussemaker, 'omdat er geen behoefte meer was aan het instituut in de oude opzet'. Nu krijgt NIMAR een subsidie van 2,4 miljoen euro.

Onderzoekspraktijken

Subsidieverstrekker ZonMw heeft twee Leidse wetenschappers beloond met een beurs voor onderzoek naar onderzoekspraktijken. Sarah de Rijcke van het CWTS gaat onderzoek doen naar de manieren waarop universiteiten nu verantwoordelijk onderzoeksgedrag belonen en stimuleren. Historicus Herman Paul wil onderzoeken of er een causaal verband is tussen competitieve onderzoeksfinanciering en twijfelachtige onderzoekspraktijken, en kan dat nu hij succesvol is geweest in de competitieve onderzoeksfinanciering ook gaan doen.

Happietaria groot succes

De Leidse Happietaria heeft dit jaar meer dan tweeduizend bezoekers getrokken, en 63.000 euro opgehaald voor het goede doel. Het pop-uprestaurant in de Nieuwe Energie werd gerund door studenten van de vier christelijke verenigingen, en was drie weken van februari open. De Happietaria heeft elk jaar een andere bestemming voor de opbrengst. Dit jaar gaat het geld naar een Boliviaans project tegen huiselijk geweld.

NL Doet

Vrijdag en zaterdag is 't weer NL Doet, de jaarlijkse vrijwilligersdagen van het Oranjefonds. Voor wie zin heeft om de handjes te laten wapperen, is er van alles te doen in Leiden. Op *NLdoet.nl* staan meer dan vijftig Leidse klussen, van het schilderwerk van Theater Ins Blauw tot spelen met kinderen, grofvuilvissen in de Leidse grachten, tuinieren, klussen of het verzorgen van een high tea in een bejaardentehuis.

Voldoende herkansen mag

Rechtenstudenten mogen twee keer een joker inzetten

Studenten bij Rechten krijgen waarschijnlijk de kans om zesjes weg te poetsen. Het wordt mogelijk om twee jokers in te zetten tijdens de gehele studie om een tentamen te herkansen waarvoor je een voldoende had.

DOOR VINCENT BONGERS Wel zijn er flink wat voorwaarden aan de regeling verbonden.

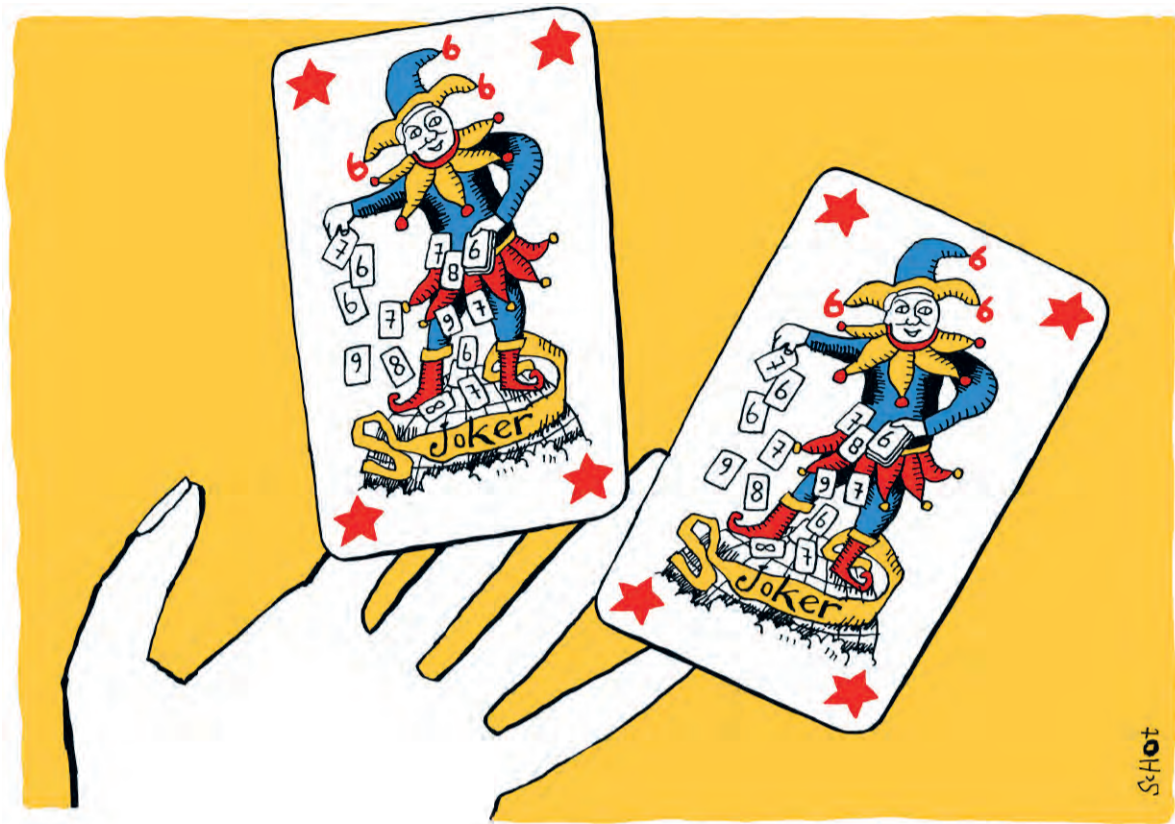
Het rechtenbestuur staat niet te springen om de mogelijkheid om het herkansen van voldoende in te voeren, maar gaat in op het verzoek van de studentenpartijen om dit toch mogelijk te maken. 'De blik van de student zou vooruit gericht moeten zijn. Na het behalen van een voldoende moet de aandacht uitgaan naar het volgende vak,' schrijft het bestuur.

Het bestuur wil echter toch gemotiveerde studenten die bij een enkel tentamen 'hun dagje niet hadden' de mogelijkheid geven 'een vlekje weg te poetsen'.

'We willen in ieder geval niet dat het een onbeperkte regeling wordt,' legde Peter van Es van het rechtenbestuur maandag tijdens de faculteitsraad uit. 'We vonden het systeem waarin de examencommissie de mogelijkheid tot herkansing bepaalde eigenlijk al goed. Maar we zien ook wel dat die mogelijkheid heel restrictief is ingezet. Nu wordt studenten de weg naar de examencommissie bespaard. In twee gevallen tenminste.'

Er wordt al een paar jaar stevig gedebatteerd over de kwestie. In 2015 besloot het college van bestuur op verzoek van studentenpartij LVS om het herkansen van voldoende toe te staan. De faculteiten bepalen echter zelf of zij dit willen. Een voorstel om dit mogelijk te maken bij Rechten haalde het in eerste instantie niet, omdat nota bene een lid van de LVS-fractie tegenstemde. Er kwam wel een werkgroep die een advies opstelde.

Op dat advies is nu een reactie gekomen van het rechtenbestuur. Op-

vallend is dat het bestuur een regeling voor zich ziet die ruimhartiger is dan het plan van de werkgroep.

Studenten krijgen in het voorstel van het rechtenbestuur een kans in de bachelor en een in de master. De propedeuse is uitgesloten van de regeling. Er is een mogelijkheid dat er anders een probleem ontstaat met het bindend studieadvies.

Dit zijn de voorwaarden: herkansen kan alleen als je daadwerkelijk naar het eerste tentamen bent gegaan. De herkansing vindt plaats in hetzelfde collegejaar. Het laatste cijfer telt. Mocht dat een onvoldoende zijn, dan is er geen recht meer op een individuele herkansing, en moet je dus het vak overnieuw volgen.

De student moet binnen twintig dagen na de uitslag van een tenta-

men een verklaring afleggen dat hij een voldoende wil herkansen. Deeltoetsen opnieuw maken is niet mogelijk. Als je twee studies doet, krijg je toch maar twee jokers.

Universitair docent en lid van de werkgroep Jerfi Uzman reageerde op het voorstel: 'De keuze van het bestuur is nu helder. Ik kan in algemene zin de koers wel pruimen. Ik heb nog wel wat aarzelingen. De regeling wordt nu uitgebreid naar de bachelor. Ik denk dat beperkt beginnen in de master toch verstandiger is. In de master kun je als student laten zien dat je briljant bent, ook als je een zesje hebt gehaald in de bachelor.'

De werkgroep stelde dan ook voor om met een proef te beginnen. Het bestuur ziet een pilot in de master echter niet zitten.

Een ander heikel punt is de toename van werkdruk voor docenten en het Onderwijs Informatie Centrum van de faculteit.

Van Es: 'Hoeveel studenten er van zo'n regeling gebruik gaan maken, weten we niet. Komt er een stijging van vijf procent? Of tien? En wat is het maximum wat betreft extra werklast? Allemaal nog onduidelijk. Ik denk echter zelf dat het om een beperkt aantal studenten gaat.' Mocht het systeem onhoudbaar blijken, dan stopt de faculteit er weer mee.

De studenten in de raad waren blij met het voorstel van het bestuur. Het is nog niet helemaal zeker of het plan doorgaat. Het moet nog vastgelegd worden in de onderwijs- en examenregelingen van de faculteit.

Studieschuld: 7 miljard bier

Volgens de Schuldmeter van het Interstedelijk Studenten Overleg bedragen alle studieschulden bij elkaar opgeteld momenteel 17,9 miljard euro. Het ISO roept een volgend kabinet vast op tot maatregelen.

Op de website *nationaalestudieschuld.nl* staat een lopende meter, die een prognose laat zien van de totale studieschuld, op basis van cijfers van DUO en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Oftewel, volgens het ISO: 12,4 miljoen MacBooks, ruim zeven miljard biertjes of 1,12 keer het Bruto Binnenlands Product van IJsland. Volgens de NOS was de totale studieschuld in 2015, voor de invoering van het leenstelsel, nog 12 miljard euro.

De studentenorganisatie vraagt niet voor niets aandacht voor het

gigantische getal. Een nieuw kabinet wordt alvast opgeroepen tot drie maatregelen: het bevriezen van het collegegeld, betere informatie over studieprogramma's en kansen op de arbeidsmarkt, en de garantie dat het geld uit de basisbeurs daadwerkelijk aan het hoger onderwijs gespenderd wordt. Dat laatste is al afgesproken, maar ISO-voorzitter Jan Sinnige herinnert er nog even aan: 'Afspraak is afspraak. Er gaat geen rooie rotcent van dat geld naar een andere sector. Het is studenten ontnomen, met de afspraak dat we het terug zullen zien in het hoger onderwijs. Daarvan mag geen euro verspilld worden.'

Ook de Landelijke Studenten-vakbond protesteerde afgelopen week tegen de hoge kosten voor studenten. De LSVb wil dat het collegegeld verlaagd wordt, en startte dinsdag de petitie *verlaagjcollegegeld.nl*. **MVV**

Roostermakers helpen elkaar

De roostermakers van de bètafaculteit gaan meer samenwerken. 'Soms boekte iemand drie zalen tegelijk, voor de zekerheid.'

'Alle roostermakers werken nu samen,' vatte decaan Geert de Snoo de nieuwe situatie samen. 'Gechargeerd gezegd: voor het eerst.'

Het aantal studenten aan de Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen (FWN) is de afgelopen jaren flink gestegen en het Gorlaeus wordt verbouwd, dus zaten de docenten nogal krap in hun lesruimte. Op papier, tenminste. Het faculteitsbestuur heeft laten meten hoe druk het was in de college- en labzalen. 'Toen bleek dat veel onderwijsruimtes wel geboekt waren, maar niet gebruikt,' legde directeur bedrijfsvoering Dirkje Schinkelshoek maandag uit aan de faculteitsraad. 'We kunnen niet roepen dat er geen ruimte is, als we de ruimte die er is niet opti-

maal gebruiken. Iedereen wil graag op dinsdag tussen elf en één dezelfde zaal hebben; dat kan niet.'

De roostermakers moesten nu samen gaan werken, knelpunten delen, en ook gewoon zuiniger omgaan met de ruimte. Schinkelshoek: 'Sommige docenten reserveerden drie zalen, en kiezen vervolgens welke het beste past bij het aantal studenten dat komt. Er zitten soms groepen van zestig man in een zaal waarin 280 studenten passen. Met een schaars goed kan dat niet. Het helpt ook niet als de ene groep op het hele uur begint, en de andere op het halve, daar lijkt je al heel veel verlies op.'

Chemie-hoogleraar Marcellus Ubbink nam het op voor de docenten. 'Je weet ook helemaal niet hoeveel studenten er gaan komen. Ik heb dit jaar twee vakken gegeven, en bij een daarvan zaten twee keer zoveel studenten als zich officieel op hadden gegeven.' **BB**

Wie controleert de examencommissie?

Wie houdt eigenlijk de kwaliteit van de besluiten van de examencommissies van de Rechtenfaculteit in de gaten?

Universitair docent Jerfi Uzman wil graag meer weten over de procedures die deze commissies hanteren, bleek maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering.

'Een tijdje geleden ontvingen we het jaarverslag van de examencommissies van Rechten', legt Uzman uit aan de telefoon. 'Daar staat wel uitgebreid in hoe de examencommissies de kwaliteit van de opleidingen waarborgen. Maar niet hoe de kwaliteit van de procedures van de commissies zelf gewaarborgd wordt, vandaar mijn verzoek tot uitleg. Als je niet weet wat de procedures zijn, kun je ook niet vaststellen of ze wel goed zijn.'

Tijdens de raadsvergadering ging Peter van Es van het rechtenbestuur in op het verzoek van Uzman. 'De controle op de commissies ligt voornamelijk bij het college van beroep voor de examens', aldus Van Es. Dat

college behandelt bezwaren die ingediend worden door studenten die het niet eens zijn met een besluit van een examencommissie. 'Dat toetsen is een belangrijke waarborg.'

'Dat is een zeer beperkte controle,' reageerde Uzman. 'Het gaat dan om bezwaren tegen besluiten en niet om het algemene beleid van de commissies. Het komt voor dat je als docent denkt: "Goh, deze gang van zaken is enigszins merkwaardig." Dat is helemaal niet erg. Waar mensen werken worden af en toe fouten gemaakt. Ik hoef dan ook geen brief van de commissies over concrete zaken en problemen.'

'Uiteraard opereren de commissies geheel onafhankelijk, maar de regelingen zijn wel ooit door het bestuur en de faculteitsraad vastgesteld. Ik wil overigens absoluut niet suggereren dat de commissies verantwoording moeten afleggen bij de raad. Maar we zijn wel verantwoordelijk voor hoe het systeem in elkaar steekt.'

Van Es: 'Ik ga het verzoek aan de examencommissies voorleggen.' **VB**

Strengere eisen voor masters

Bètafaculteit wil af van automatische doorstroom

De bètafaculteit wil meer selectie voor een aantal masteropleidingen.

DOOR BART BRAUN Dat blijkt uit een notitie die maandag bij de vergadering met de faculteitsraad werd besproken.

'Het instapniveau van internationale studenten en studenten van het hbo is soms lastig in te schatten. Er worden nogal eens deficiënties geconstateerd. Opleidingen overwegen strengere toelatingseisen en reparatiecursussen', aldus het document.

Voor veel masteropleidingen aan andere universiteiten bestaat al een selectie: Utrecht biedt zelfs uitsluitend 'selectieve' masters aan. Dat andere universiteiten het doen, is op zich al een reden om zelf te willen

selecteren. 'Als iedereen het doet, en wij niet, krijg je misschien wel veel studenten die de master niet aankunnen, gaf vice-decaan Han de Winde aan.

'We willen studenten die een goede kans hebben om de opleiding af te maken. We willen dus af van de automatische doorstroom', aldus De Winde. 'Als je na tien jaar met de hakken over de sloot je bachelor haalde, kom je niet zomaar de master in.' Aan de precieze toelatingseisen wordt nog geschaafd. Van de wet mogen die net uitsluitend naar de cijfers kijken, er moet tenminste één ander criterium meewegen.

'Er bestaat onder studenten angst dat ze straks met waardeloze bachelor-diploma's zitten', klaagde raadslid Martijn Janse van studentenpartij ONS.

De Winde: 'Het gaat om criteria waarmee je zonder verder papierwerk door kan stromen.' Wie niet aan de eisen voldoet, is dus niet per definitie afgewezen: die zal een toelatingscommissie moeten aanschrijven.

Janse: 'De eisen die wij zagen voor masters van natuur- en scheikunde, zeggen vooral dat je gemiddeld een zeven moet hebben. Er is angst dat er straks niet wordt gekeken naar wat je verder hebt gedaan. Hoe maak je de zachte criteria van zo'n toelatingscommissie nou hard? Ik wil graag vertrouwen hebben in zo'n commissie, maar ik ben echt bang dat het de verkeerde kant op gaat.'

Goed om te weten voor wie nu al in de bachelor zit: de eventuele eisen gaan pas gelden voor mensen die nog moeten beginnen aan de studie.

Dubieuze uni's dicht, maar hondenhogeschool blijft

Als een onderwijsinstelling discriminerende of haatzaaiende uitingen doet, kan het zijn recht om opleidingen aan te bieden verliezen.

Dit staat in een Kamerbrief van minister Jet Bussemaker van Onderwijs, over een wetsvoorstel dat de namen 'universiteit' en 'hogeschool' wettelijk moet beschermen.

In het wetsvoorstel staat onder andere dat instellingen het 'maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van de studenten' moeten bevorderen. De Kamer debatteerde over hoe deze regel moet worden uitgevoerd. Bussemaker wil een adviescommissie vormen, die beoordeelt of de instelling inderdaad de wet overtreedt.

Zo mag een instelling niet discrimineren, en niet aanzetten tot jihad. 'Van een inbreuk is sprake als een (vertegenwoordiger van die) instelling discriminatoire uitingen doet

die vanuit de context ook niet te rechtvaardigen zijn,' schrijft Bussemaker, 'of andere, zeer extreme uitingen doet, zoals het oproepen tot de gewapende jihad, en de instelling van deze uitingen geen afstand neemt.'

De aanleiding voor het wetsvoorstel waren de uitspraken van de rector van de Islamitische Universiteit, Ahmet Akgündüz, in 2015. Hij noemde Koerden 'honden', en haalde uit naar homo's, joden en Armeniërs.

De Kamer wilde niet dat deze instelling zich een universiteit zou mogen noemen, maar de naam universiteit is in Nederland niet wettelijk beschermd. Met deze wijziging wil Bussemaker dat veranderen.

Daarnaast wil de minister voorkomen dat studenten misleid worden door instellingen die zichzelf wel een universiteit of hogeschool noemen, maar geen geaccrediteerde opleidingen aanbieden. Dit zijn bijvoorbeeld

zogenaamde 'diploma mills', vaak buitenlandse instellingen die tegen betaling een diploma opsturen. Maar ook instellingen die de suggestie werken een NVAO-accreditatie te hebben, terwijl dit niet het geval is.

In een in 2016 verschenen rapport van het ministerie staat dat vooral 'Arabischtalige universiteiten' en instellingen in de financiële sector hier schuldig aan zijn. Ook opleidingen in alternatieve geneeswijzen, coaching en spiritualiteit maken zijn volgens het rapport relatief vaak misleidend.

De wetswijziging maakt uitzonderingen voor instellingen met 'ludieke' namen, zoals de Kleuteruniversiteit en de Hondenhogeschool. De Universiteit van Nederland mag ook zijn naam behouden, net zoals volksuniversiteiten en -hogescholen, 'omdat zij geen graden in het vooruitzicht stellen en gevestigde instituten zijn die deze naam al lang dragen.' **AK**

Net gekocht: Contra-compositie VII

De Lakenhal heeft dit schilderij van Theo van Doesburg (1883-1931), dat hij in 1924 tijdens de hoogtijdagen van De Stijl schilderde, gekocht op een Londense kunstveiling voor 1,9 miljoen euro. Van Doesburg woonde van 1916 tot 1921 in Leiden en was een van de oprichters van De Stijl. Het is voor Nederlandse musea vaak te duur om mee te dingen naar dit soort topstukken op de internationale kunstmarkt, maar de Lakenhal kreeg steun van Vereniging Rembrandt. Foto De Lakenhal

Veel boetes OV-kaart

40 Miljoen euro, verspreid over 55.000 boetes. Dat is er vorig jaar betaald door afgestudeerden die hun studenten-OV-kaart niet of te laat hebben stopgezet.

Dat meldt het Digitaal Universiteitsblad DUB van de Universiteit Utrecht deze week. In de twee jaar ervoor was dat bedrag zelfs nog wat hoger.

Na het afronden of onderbreken van je studie, moet je je OV-kaart stopzetten, uiterlijk de vijfde werkdag van de eerste maand dat je er geen recht meer op hebt. Wie te laat is, betaalt 97 euro per halve maand.

Een wetsvoorstel om dat bedrag vanaf 2018 te verhogen, kwam in

december door de Tweede Kamer. Sommige mensen zouden de boete namelijk expres verkiezen boven hun anders nog hogere reiskosten.

Bij het voorstel was wel een aantal moties aangenomen, waardoor de inwerkingtredingdatum waarschijnlijk later wordt dan 1 januari. Studenten moesten beter geïnformeerd worden, en het stopzetten moest simpeler kunnen. Nu moet je daarvoor naar een automaat.

Pieter Duisenberg (VVD) en Michel Rog (CDA) stuurden aan op automatische stopzetting, maar daarvoor is volgens Bussemaker een aanpassing van de huidige Wet studiefinanciering nodig. **MVV**

Het Wijnhavencomplex in Den Haag trekt niet alleen medewerkers en studenten. Het bestuur overweegt maatregelen.

'Het gebouw is ook in trek is bij mensen die hier niet werken of studeren', zei studentraadslid Carmen van Polanen Petel dinsdag tijdens de raadsvergadering van de Faculty of Governance and Global Affairs.

'Studenten van de Haagse Hogeschool komen hier bijvoorbeeld ook studeren. Dan dreigt er ruimteknort. Is het een idee om het gebouw alleen met een LU-card naar binnen te kunnen?'

'Ik zie het probleem', zei Jolanda Riel van het faculteitsbestuur. 'Ik heb nog niet het idee dat ze met tientallen binnenkomen. Maar ik ben in gesprek met de hogeschool hierover. We zijn in de wintermaanden open

als veel andere gebouwen dicht zijn. We doen onderzoek naar eventuele ongewenste effecten. We willen onze studenten en medewerkers bedienen maar niet per se ieder willekeurig persoon die denkt: "Dat is een lekker warm en droog gebouw."

Verder gaan we ook bekijken of het haalbaar is om in het gebouw eventueel te controleren op LU-cards. Maar dan moet je eerst iedereen goed vertellen dat je die bij je moet hebben. Het is mogelijk dat er poortjes komen, maar dan neem je de openheid van het gebouw weg. We doen het liever op een andere manier.'

Net als bij de faculteitsvergadering bij Geesteswetenschappen een kleine maand geleden werd er ook gesproken over de Nederlandse teksten op de afvalbakken voor gescheiden afval.

Van Polanen Petel: 'Op de vuilnis-

bakken staat alles in het Nederlands. Waarom niet in het Engels? Een buitenlandse student weet niet wat "restafval" is.

'Die vuilnisbakken worden binnen bepaalde zogeheten kavels besteld', legde Riel uit. 'Maar het is wel prettig voor buitenlandse studenten en medewerkers om deze informatie in het Engels krijgen', aldus universitair docent en raadslid Thijs Bosker.

Bosker: 'De Engelse naam van de faculteit moet anders maar veranderen, om verwarring te voorkomen.'

Yesilkagit: 'De faculteit van bestuurskunde en algemene zaken. Of we kiezen toch voor een andere Engelse naam: *The Faculty of Governance and Garbage Affairs*. We willen internationaliseren, dat is een proces. Zolang het over de prullenbakken gaat, lopen een aantal dingen al goed, maar nog niet perfect.' **VB**

Achtergrond

Nederland moet nog veel inhalen

> Vervolg van de voorpagina

En ondertussen klaagt Rutte over 'decemberdagen'.

'Het verbaast me dat de VVD problematiek letterlijk reduceert tot symbolen: kerstbomen en paaseitjes. Het is heel plat en ook nog eens onzin. Er zit geen doorleefd idee achter over wat Nederland is of zou moeten zijn. Maar ook de PvdA loopt er achteraan. Minister Asscher die dan komt met zo'n infantiel participatiecontract voor migranten waarin staat dat we van nature lief voor elkaar zijn.'

'De discussie aanzwengelen kan overigens wel, maar dan vooral buiten de politiek en door personen met de "juiste achtergrond", zoals Shirin Musa, die Femmes for freedom heeft opgericht. Dat is een organisatie die zich inzet voor vrouwen die slachtoffer zijn van huwelijksdwang. Elke politicus wil met haar gezien worden. Musa is een vrouw met een Pakistaanse achtergrond en draagt zelf een hoofddoekje. Dan is het oké voor alle partijen. Links en rechts omhelzen haar. Zij kan deze problematiek wel aankarten omdat zij een migrantenachtergrond heeft. En het werkt. Ze heeft het voor elkaar gekregen dat er een wetsvoorstel is gekomen om huwelijksdwang tegen te gaan.'

Bijna alle lijsttrekkers zijn man. Er was zelfs een apart debat voor de hoogst genoteerde vrouwen.

'Ik word daar heel erg verdrietig van. Het is gewoon triest dat geen enkele grote partij in staat is om een aansprekend vrouwelijk kopstuk te vinden. Boegbeelden zijn echt van belang. Alleen al om aan meisjes en vrouwen te laten zien: "Dit kan ook!"'

Waarom zijn ze er niet?

'Ik weet het niet. Wellicht is de politieke cultuur toch nog te masculien. Er zijn echt vrouwen die uitstekende lijsttrekkers zouden zijn. Edith

Schippers en Jeanine Hennis van de VVD bijvoorbeeld. Femke Halsema was het natuurlijk al bij GroenLinks.

'Van oudsher zijn vrouwen ondervertegenwoordigd in de politiek. Nederland is vrij lang heel traditioneel georganiseerd geweest. Er is nog maar relatief kort sprake van buitenshuis werkende vrouwen. Dan heb je nog het bekende fenomeen van de deeltijdbanen: het moet vooral leuk blijven. De aanwezigheid van vrouwen in het publieke domein is ook nog best nieuw. Nederland is echt nog aan het inhalen.'

'Ik ben in Suriname geboren maar ben op mijn zevende naar Curaçao verhuisd. Daar zag je al veel eerder vrouwen een bepalende rol spelen in de politiek dan in Nederland. In de jaren tachtig en negentig waren er op de Antillen premiers als Maria Liberia-Peters en Suzy Camelia-Römer. Vrouwen op de Antillen zijn het gewend om hun eigen kostje te verdienen, zijn buitenshuis zichtbaar. Ook in de politiek.'

'Ik wil eigenlijk geen quorum-miep zijn, maar positieve discriminatie is soms nodig'

Op de universiteit blijft het aantal vrouwelijke hoogleraren achter. Leiden heeft een diversity officer om daar wat aan te doen. Is dat nodig?

'Ik wil eigenlijk geen quorum-miep zijn, maar soms is positieve discriminatie nodig. Quota zijn een instrument om een ontwikkeling die maar niet wil vlotten, een duwtje te geven. Het hoeft niet eeuwigdurend te zijn. Leg een percentage vrouwen en minderheden vast, dan gaat het balletje vanzelf rollen.'

'Groepen worden niet bewust tegengehouden. Het systeem zit nu eenmaal zo in elkaar, dan is het niet gek om dat te doorbreken. Er zijn al wat oudere experimenten waaruit blijkt dat als er bij een orkest een auditie is, vrouwen een grotere kans op selectie maken als er achter een gordijn gespeeld wordt. Die effecten zijn er gewoon. Minister Bussemaker van Onderwijs heeft wat betreft de vrouwelijke hoogleraren heel lang gezegd: laat de markt zijn werk doen. Maar als dat niet gebeurt, dan is een interventie nodig.'

Hoe gaat u met ontwikkelingen als nepnieuws en alternative facts om?

'Het is een strijd waar ik mij graag in meng. Wat is nog waarheid? En hoe kun je dat weten? Zit je niet gevangen in je eigen tunnelvisie? Ik vind het schrijven nu leuker dan ooit. Ik zit nooit meer om een onderwerp verlegen. Want er gebeurt tenminste wat en het is lekker dat het er hard aan toegaat. Dat alles ter discussie wordt gesteld, maakt het juist leuk én relevant om columnist te zijn.'

'Ik probeer ook niet zomaar een mening te geven. Het stuk moet goed onderbouwd zijn. Ik probeer alles ook zo te rangschikken dat ik de conclusie bij de lezer laat. Al hoop ik wel dat zij de conclusie trekken die ik voor ogen had.'

U klinkt niet als een boze vrouw.

'Ik ben soms fel in mijn columns, maar daar hoef ik niet boos voor te zijn. Eerder ben ik geneigd tot relativeren, soms zelfs iets teveel volgens mensen om mij heen.'

'Er wordt wel eens gedaan alsof het allemaal heel verschrikkelijk is hier in Nederland, maar op de schaal van het wereldleed valt het allemaal natuurlijk ontzettend mee. Ik heb het hier ook veel te goed om in een permanente staat van woede te verkeren.'

Sheila Sitalsing: 'Quota zijn een instrument om een ontwikkeling die maar niet wil vlotten, een duwtje te geven. Leg een percentage vast, dan gaat de bal vanzelf rollen.' Foto Julius Schrank/Hollandse Hoogte

Studiefabriek

Sheila Sitalsing werd in 1968 geboren in Paramaribo. 'In 1975 werd Suriname onafhankelijk. Veel Surinamers vertrokken toen, ze bleven liever Nederlander en hadden weinig vertrouwen in een goede toekomst buiten het Koninkrijk. Mijn vader dacht er ook zo over. Vandaar dat we naar de Antillen zijn gegaan. Daar was werk. En Nederland was wel ver weg en erg koud.'

'Op Curaçao had je nog niet veel ver-

volgopleidingen. Uiteindelijk kwam ik daarom in 1986 toch naar Nederland om economie te gaan studeren. De eerste twee jaar had ik een beetje het gevoel dat het een fabriek was; de studie was erg massaal, maar later vielen er steeds meer studenten af. Ik ben uiteindelijk economie van ontwikkelingslanden gaan doen. Dat was maar een klein klasje. Toen werd het echt leuk.'

'Ik ben heel vriendelijk ontvangen.'

Het was een redelijk sombere tijd van economische crisis, krakersrellen, hele hoge jeugdwerkloosheid en de "no future"-gedachte uit de punkbeweging. Het discours was toen heel anders. Je had minder buitenlanders dan nu, er was geen verbale agressie jegens migranten. De islamdiscussie bestond toen niet. De kritiek was toen meer gericht op het grote boze bedrijfsleven en de oude mannen in de politiek.'

Annie Romein-Verschoorlezing

De jaarlijkse lezing is vernoemd naar schrijfster en historica Annie Romein-Verschoor (1895-1978). In 1935 promoveerde ze in Leiden bij Albert Verwey op het proefschrift *Vrouwen-spiegel*, dat inging op de Nederlandse romanschrijfster van na 1880. Het werd bekroond door de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.

Ze debuteerde in 1928 met een kinderboek. Later schreef ze onder meer

een roman over het leven van Hugo de Groot, essays over literatuur, memoires over haar linkse engagement en inzet voor de emancipatie van vrouwen.

vlak voor de Tweede Wereldoorlog speelde ze een belangrijke rol in het Comité van Waakzaamheid tegen het fascisme. Samen met haar man Jan Romein was ze een voorvechtster van het marxisme.

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week bijles en huiswerkbegeleiding op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 22 leerlingen basisonderwijs, groep 4 t/m 8. Rekenen, groep 4, bij leerling thuis in Stevenshof, €10,- per les. **Voortgezet onderwijs:** *Wiskunde, 2mavo. *Engels, 2vwo. *Wiskunde, 3vmo. *Nederlands, Engels, 3havo. *Nederlands, brugklas, 2havo/vwo. *Nederlands, wiskunde, aardrijkskunde, brugklas vmo-t, havo. *Wiskunde A, 4vwo. *Wiskunde, brugklas, vmo-t. *Wiskunde, 2havo. €5,- per les. *Nederlands, wiskunde, brugklas mavo. €5,- per les. **Leiden-Zuid**, 7 leerlingen basisonderwijs, groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Engels, 2mavo. Onderwijswinkel, Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoonen@owwleiden.nl.

Lezing: Evoluerende goden, mensen en dieren

Door Stichting I.S.I.S. Woensdag 15 maart, 19.45 uur. Plaats: Galerie Café Leidse Lente, Haagweg 4, Leiden. www.stichtingisis.org

Maretjes Extra

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Wil jij ook van je hooikoorts af? Of weet je iemand die last heeft van hooikoorts? Doe mee aan een onderzoek naar een natuurlijk geneesmiddel. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Hogeschool Leiden. **Geef je snel op.** De start = begin mei. Aanmelden en meer informatie: www.hsleiden.nl/hooikoortsonderzoek

Academische Agenda

Mw. Prof. dr. M.E.H. van Reisen zal op vrijdag 10 maart een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen, met als leeropdracht Computing for Society. De titel van de oratie is 'International Cooperation and the Digital Society'.

Mw. Prof. dr. H. Duffy zal op maandag 13 maart een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Rechtsgeleerdheid, met als leeropdracht International Humanitarian Law and Human Rights. De titel van de oratie is 'Strategic Human Rights Litigation: Bursting the Bubble on the Champagne Moment'.

Mw. H.J.A. Smaling hoopt op dinsdag 14 maart om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Maternal reflective functioning: Influence on parenting practices and the early development of externalizing behavior'. Promotoren zijn Prof. dr. J.T. Swaab en Prof. dr. S.H.M. van Goozen.

Mw. M. Nakamura hoopt op dinsdag 14 maart om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Emancipation in Postmodernity: Political Thought in Japanese Science Fiction Animation'. Promotor is Prof. dr. K.J. Cwiertka.

Mw. S. Wilhelmus hoopt op woensdag 15 maart om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Systemic lupus erythematosus: pathogenesis, diagnosis, and treatment'. Promotor is Prof. dr. J.A. Bruijn.

Mw. J.C. Kerbert hoopt op woensdag 15 maart om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Risk stratification in cirrhosis and acute-on-chronic liver failure'. Promotoren zijn Prof. dr. B. van Hoek en Prof. dr. ir. H.W. Verspaget.

Mw. H.A. van Zanten hoopt op woensdag 15 maart om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Oxy-

gen titration and compliance in oxygen saturation targeting in preterm infants in the neonatal intensive care unit'. Promotor is Prof. dr. F.J. Walther.

Mw. E. Eising hoopt op woensdag 15 maart om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Exploring Genes and Pathways Involved in Migraine'. Promotoren zijn Prof. dr. A.M.J.M. van den Maagdenberg en Prof. dr. M.D. Ferrari.

Dhr. R. Admiraal hoopt op woensdag 15 maart om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Individualized Dosing of Serotherapy in Allogeneic Hematopoietic Cell Transplantation'. Promotor is Prof. dr. C.A.J. Knibbe.

Dhr. S.W.G. Müskens hoopt op donderdag 16 maart om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is 'Egypt beyond representation'. Promotoren zijn Prof. dr. M.J. Versluys en Prof. dr. P. Degryse (KU Leuven).

Protestformules

Mobieltjes verklappen de wiskunde achter demonstraties

Waar komen demonstranten vandaan? Socioloog en wiskundige Vincent Traag maakte wiskundige modellen van protesten, aan de hand van mobiele telefoondata.

DOOR BART BRAUN Ergens de afgelopen tien jaar waren er tenminste 39 demonstraties in het land. Misschien waren sommigen ervan zelfs wel reellen; zo specifiek zijn de gegevens niet. Waartegen gedemonstreerd werd, is geheim, en hoeveel mensen er waren is onbekend. Wat we wel weten: bij de grootste bijeenkomst stonden er 1105 mobiele telefoons aan.

Welk land het was, wil Vincent Traag niet vertellen, alleen dat het ergens in Afrika ligt. De onderzoeker van het Leidse Centrum voor Wetenschap en Techniekstudies (CWTS) kan al ook niet zeggen hoe hij aan de mobiele telefoniedata is gekomen. 'Het liefst zou ik alles openbaar maken, maar dat kan niet bij zo'n gevoelig onderwerp. Daarom zijn we ook zo terughoudend over waar en wanneer dit is; we willen niet dat iemand op wat voor manier dan ook misbruik kan maken van deze gegevens.'

Traag: 'Bij mijn eerdere studies naar mobiele telefoongegevens konden we wel zeggen om welk land en welke periode het ging. Maar je houdt hetzelfde probleem: data vrijgeven kan niet. Niet alle wetenschappelijke tijdschriften gaan daarmee akkoord, maar *Physica A* gelukkig wel.'

In dat vakblad beschrijft Traag

– van huis uit socioloog en wiskundige – een aantal theoretische modellen voor demonstraties, gebaseerd op de Afrikaanse data. 'Ik had dus al eerder dingen gedaan met telefoondata, maar veel sociale wetenschappers vonden de onderwerpen – bijvoorbeeld het aantal bezoekers bij concerten of voetbalwedstrijden – niet zo relevant. Demonstraties zijn dat voor deze mensen juist wel, maar het is vaak moeilijk om daarover gegevens te krijgen. Inschattingen van hoeveel mensen ergens waren zijn moeilijk te maken – kijk maar naar de discussie over de inauguratie van Donald Trump. Deze aanpak geeft daar wel inzicht in.'

Het inzicht bijvoorbeeld dat afstand een heel belangrijke rol speelt bij demonstraties, bijvoorbeeld. Traag: 'Dat zie je eigenlijk direct al in de data, onze vraag is hoe je dat het beste in formules kan vangen.' Een exponentiele formule met een 'halfwaarde-afstand' lijkt de gegevens vrij aardig te beschrijven. Voor elke negen kilometer afstand nam de kans dat iemand kwam af met vijftig procent.

Daar zijn twee verklaringen voor te verzinnen. De eerste is dat protesteren vooral een sociale bezigheid is: uit onderzoek naar demonstraties weten we mensen vrijwel uitsluitend komen als iemand anders dat van ze vraagt. Als Nederlandse wetenschappers een *March for Science* organiseren in Amsterdam, kom je daar eerder mee in contact als je in Amsterdam woont, dan in het Zeeuwse Terneuzen. De tweede reden dat

afstand een rol speelt is nog basaler: van Terneuzen naar het Museumplein is zo'n vier uur reizen, en reizen kost meestal geld.

'Allebei de verklaringen gaan op', legt Traag uit. Het netwerk-effect lijkt ietsje belangrijker, 'maar zelfs als je corrigeert voor contacten, neemt de kans nog steeds sterk af met de afstand. Het is handig om te weten hoe dat soort dingen samenhangen. Stel dat ik een demonstratie wil organiseren en ik heb maar beperkte middelen tot mijn beschikking, moet ik dan busjes

Het aantal mensen schatten is moeilijk: zie de inauguratie van Donald Trump

huren om mensen te vervoeren, of moet ik mensen gaan bellen om te zeggen dat ze moeten komen?'

Nou? 'Afstand is in elk geval echt een heikel punt, dus ik zou zorgen dat die overbrugbaar is. Als je het mensen gemakkelijker maakt om te komen, zal dat een hoop schelen.' Al is het natuurlijk wel zo dat afstand in Afrika wat anders is dan in Nederland. 'Die halfwaarde-afstand zal afhankelijk zijn van de transport-infrastructuur. Dat zal in Nederland meer dan die Afrikaanse negen kilometer zijn, al durf ik niet te zeggen hoe groot precies. Ergens in de orde van grootte van twintig tot honderd kilometer?'

In het artikel benadrukken Traag en zijn co-auteurs dat hun modellen nog een eerste stap zijn. 'Ik zou heel graag de effecten van stadsgrenzen en natuurlijke barrières in kaart willen brengen, en onderzoeken of er verschillen zijn tussen mensen. Als je zou weten wie met wie contact heeft gehad, zou je kunnen bestuderen hoe de deelname aan protesten zich door een sociaal netwerk verspreid. Dat kan natuurlijk ook voor andere dingen dan demonstraties, zoals het meedoen aan een opruimactie of het bezoeken van een uitverkoop. Maar de data zijn lastig.'

Mede daardoor staat het onderzoek naar mobiele telefoongegevens bij Traag nu op een lager pitje. 'Het is lastig om toegang tot de data te krijgen, het is lastig om er goed en verantwoord mee om te gaan, en het is lastig om erover te publiceren. Heel terecht, natuurlijk, maar het blijven barrières voor onderzoek. Jammer, want er zijn veel interessante dingen op te maken uit zulke gegevens.'

Bij het CWTS doet hij vooral onderzoek naar de manier waarop wetenschappers elkaars artikelen citeren: citatienetwerken in plaats van netwerken van demonstranten. 'De wiskundige werktuigen die ik heb ontwikkeld, zijn voor van alles te gebruiken; ik heb ook wel eens mee geschreven aan een artikel over de verspreiding van koraallarven over een rif. Vanuit wiskundig oogpunt kunnen die werktuigen op allerlei netwerken worden toegepast; wat dat betreft is het een pot nat.'

Schimmelvreeters

Het bleke ding hierboven is een plant. *Thismia rodwayi*, om precies te zijn. Hij komt voor in de bossen van Tasmanië. Bezoekers aan die bossen zien ze maar zelden; nog niet eens omdat ze zo zeldzaam zijn, maar omdat ze verstopt zitten tussen en onder de afgevalven bladeren.

Normaal gesproken is dat een strategie van niks, voor een plant. Vrijwel alle planten hebben zonlicht nodig om te groeien, en onder bruine bladeren is het donker. Deze plant kan echter zonder licht: hij haalt zijn eten uit schimmels in de bodem.

In het plantenblad *New Phytologist* beschrijft Naturalis-bioloog Vincent Merckx samen met twee Canadese collega's de biologie van zulke schimmelvreterende planten. Het idee is dat een plant die afstapt van een licht-en-luchtdieet een aantal genen kwijt raakt.

Eerst de genen die beschermen tegen de schadelijke effecten van licht, daarna de genen die belangrijk zijn voor de fotosynthese: de plant heeft geen bladgroen meer nodig, en wordt dus steeds bleker. Opvallend genoeg gaan niet alle fotosynthese-genen verloren: Merckx en co denken dat die genen nog andere, minder misbare functies vervullen in de plant.

Doorbraken

Als je tien, twintig jaar terugkijkt in de tijd, is het vaak makkelijk om te zien of een wetenschappelijke ontdekking een echte doorbraak was of niet. Promovendus Jos Winnink wilde weten of het ook sneller kan. Van wetenschappelijke artikelen wordt goed bijgehouden hoe vaak ze worden geciteerd in andere wetenschappelijke artikelen; vertelt dat citatiegedrag je iets over het belang van je publicatie?

Winnink ontwikkelde verschillende algoritmes die het citatielandschap in de wetenschaps-databank *Web of Science* napluisen. Veel geciteerd worden is leuk, maar als een publicatie ineens ook buiten het originele vakgebied opduikt, of als er steeds meer andere onderzoeksgroepen gaan citeren, zijn dat eigenlijk belangrijker indicatoren.

De promovendus koos een lijstje officieel erkende doorbraken uit, en kan daar achteraf met zijn algoritmes aanwijzen dat er iets bijzonders aan de hand was.

Als je de rekenmethodes loslaat op een hele databank, hebben ze nog wat moeite om hypes van echt belangrijk werk te onderscheiden: daarvoor blijft het oordeel van een expert nodig. Winnink promoveerde eind februari op zijn bevindingen.

Suikerziekte

Type 1 diabetes is een vorm van suikerziekte die ontstaat omdat het immuunsysteem bepaalde cellen in de alvleesklier aanvalt. Die zogeheten bètacellen produceren insuline, en zonder insuline kan de patiënt zijn of haar suikerhuishouding niet regelen. Een groep onderzoekers van het Leids Universitair Medisch Centrum beschrijft in *Nature Medicine* de oorzaak van de aanval.

De bètacellen van type-1-suikerpatiënten produceren soms een mislukte variant van insuline, die op geen enkele manier lijkt op het origineel.

Cellen etaleren de eiwitten die aan de binnenkant zitten op speciale etalage-eiwitten aan de buitenkant van de cel, zodat het immuunsysteem kan zien of er geen rare virussen of tumorvorming in die cel zit. De mislukte insulines komen op de etalage-eiwitten terecht, en het immuunsysteem pakt vervolgens de bètacellen aan alsof het jonge kankercellen zijn.

Deze vorm van diabetes is dus niet een fout van het afweersysteem, zoals vaak werd gedacht: dat doet precies wat de bedoeling is. Het gaat om een fout van de bètacellen.

De LUMC'ers denken dat gestreste cellen vaker de fout in gaan: bijvoorbeeld omdat ze geïnfecteerd zijn door een virus.

We weten te weinig van elkaar

Maar literatuur kan de kloof tussen Oost en West dichten

De islamitische wereld en het Westen wantrouwen elkaar, constateert **Mineke Schipper**. Maar ze ondervond ook hoe er dankzij culturele uitwisselingen kostbare kleine bruggen worden gebouwd.

Kortgeleden was ik te gast bij het Caïro Literatuur Festival voor de presentatie van mijn in het Arabisch vertaalde boek *Bloot of bedekt, Van niets om het lijf naar strak in het pak* (2015).

Voor mijn vertrek maakten sommige vrienden en collega's zich zorgen over mij. Een boek met zo'n gevoelig onderwerp – en dan ook nog zo'n omslag! – was dat niet aanstootgevend in Egypte? Was het niet vragen om moeilijkheden? Had ik wel een vlucht-kameel geregeld? Ging er een bewaker mee? Wist ik zeker dat ik ongeschonden zou terugkomen?

Uit deze en andere ongetwijfeld goedbedoelde reacties blijkt hoe weinig we van elkaar weten. Dat overal in de islamitische wereld kunstenaars en schrijvers zich inzetten voor de vrijheid van cultuur en literatuur blijft bij ons opvallend onbekend. (Lees hierover het alom geprezen boek *Your Fatwa Does Not Apply Here*, van Karima Bennoune).

Mijn Egyptische uitgever Mohammad El-Baaly is een eloquent voorbeeld. Hij was betrokken bij de Arabische Lente en zat op de Frankfurter Buchmesse in een panel over 'Democratic Transition in the Muslim World: Indonesia and Egypt'. Sinds 2012 heeft zijn uitgeverij Sefsafa Culture and Publishing meegedaan aan *El Fan Midan* (Kunst op het Plein), een maandelijkse happening om cultuur in de straten van Caïro te stimuleren. Hij initieerde een jaarlijkse Egyptische Comix Week om stripverhalen te promoten en vraagt aandacht voor gevangen schrijvers.

Verder is El-Baaly van plan om twee nieuwe projecten op te zet-

ten: een non-profit audioboeken-project voor mensen die visueel gehandicapt zijn en een project om ook buiten Caïro cultuur te bevorderen. Door contracten te sluiten met cafés in kleine steden en dorpen om boeken te verkopen wil hij voorleesavonden en andere culturele activiteiten faciliteren op plekken waar in de wijde omtrek geen boekwinkels te vinden zijn.

Op het drukbezochte Caïro Literatuur Festival kreeg ik de gelegenheid kennis te maken met inspirerende schrijvers uit verschillende landen, onder wie gevluchte Syrische schrijvers, ieder met een eigen verhaal. Een van hen, Maha Hassan, was vanwege politieke actie tegen Assad naar Frankrijk gevlucht. Elke ochtend presenteerde ze me tijdens het ontbijt een nieuwe aflevering uit het aangrijpende verhaal van haar leven. Bijvoorbeeld over de machtsstrijd die ze als tiener met haar vader was aangegaan, omdat ze geen hoofddoek wilde dragen, iets wat hij schandalig vond. Of hoe ze na haar vlucht uit Syrië wees was geworden, doordat na de dood van haar vader ook haar moeder was omgekomen bij een

bombardement op het ouderlijk huis: sindsdien voelt ze zich extra ontheemd.

Ook vertelde ze me dat ze, op uitnodiging van de Stichting Amsterdam Vluchtstad, een maand in Amsterdam gewoond had, in het voormalige woonhuis van Anne Frank aan het Merwedeplein. 'Die eerste nacht in de stad waar Theo van Gogh door een islamist was vermoord voelde ik me een ongewenste indringer. Zou dit joodse meisje me als vijand beschouwen? Ik had haar portret in de woonkamer zien hangen en zag beelden voor me van de twee oorlogen, die ons bij elkaar hadden gebracht. Ik stapte uit bed, ging voor haar portret staan en begon haar uit te leggen dat ik hier was om te schrijven over mijn verwoeste stad Aleppo. En dat ik zelf ook heel bang ben voor terroristen.'

Bij het Festival kwam bij discussies de traagheid van veranderingsprocessen geregeld aan de orde. Toch is er de afgelopen jaren veel gebeurd. Een jaar of tien geleden ging tijdens een lezing – over mijn vorige boek *Trouw nooit een vrouw met grote voeten* – een siddering van schaamte door het publiek bij het spreekwoord 'Een vrouw kan wel de penis verbergen, maar niet haar zwellende buik'. Sommige woorden waren toen nog duidelijk taboe.

Mijn boek *Bloot of bedekt* gaat over de vraag hoe de mensheid van oudsher met blote en bedekte schaamte is omgegaan. Nu riep mijn openhartige uiteenzetting over protest tegen bloot en bloot als protest geen enkele zichtbare gêne op, en dat gold ook voor de getoonde afbeeldingen van schaars geklede traditionele Papoea's tot hedendaagse Filipijnse moslims die met bivakmutsen op maar verder in hun blootje demonstreerden tegen de in hun ogen schandelijke en beledigende Amerikaanse film over de profeet Mohammed.

Er waren wel veel geïnteres-

seerde vragen en commentaren. 'Non-conformisme in kleding wordt in onze samenleving vaak als een schande voor de hele familie gezien', zei een studente. 'Hoe lang moeten we ons nog in bochten blijven wringen om de schone schijn te bewaren? Waar komt bij ons die allesbepalende eer toch vandaan?'

'Sinds ik in Frankrijk woon', reageerde Maha Hassan, 'heb ik daarover nagedacht en ben ik beter gaan begrijpen waarom eer in het Westen veel minder gevoelig ligt dan in de Arabische wereld. Vanuit onze traditie hebben wij nooit geleerd "sorry" te zeggen of "wat ik deed was niet goed." In Europa was vroeger iedereen gelovig christen. Een cruciaal verschil tussen islam en christendom is dat de christenen individueel hun zonden moesten belijden tegenover priesters of tegenover God. En dan kregen ze vergeving. Wie fouten tegen de regels maakte, verloor dus nooit voorgoed zijn gezicht: ook wie niet volmaakt was mocht bestaan. Vanuit die traditie is falen daar aanzienlijk minder rampzalig geworden dan bij ons. Wij mogen nog steeds geen fout maken en kritiek hebben op elkaar is buitengewoon lastig.'

Snel gekrenkt zijn duidt volgens psychologen op een onzekere identiteit en een immense behoefte aan bevestiging door anderen. Faalangst komt in ons deel van de wereld net zo goed voor, maar wie vanuit zijn of haar traditie de onverbiddelijke eis meekrijgt nooit te mogen falen, blijft voortdurend benauwd voor kritiek van anderen. Een fout toegeven die de bodem onder je bestaan dreigt weg te slaan, wordt dan ervaren als een angstaanjagende aardbeving, zoals iemand het formuleerde.

Hoe maak je jezelf als individu minder afhankelijk van voortdurende bevestiging door anderen? 'Door met anderen samen een ander geluid te laten horen', zei een van de schrijvers op het podium.

Een journalist in de zaal voegde daaraan toe: 'Het is onze verantwoordelijkheid om zoveel mogelijk ramen open te zetten.'

Je nek uitsteken vereist moed, maar op dit festival kwam ik hoopvol gestemde schrijvers en lezers tegen. In de woorden van romanschrijfster Mansoura Ez Eldin: 'In de chaos van de gemankeerde revolutie herlazen wij *Duizend-en-een-nacht*. De inventieve vertelster in dit wereldberoemde boek vertegenwoordigt voor ons vandaag het gevecht van schrijvers en intellectuelen tegen verstikkende levensbedreigende taboes en censuur.'

De Arabische liefhebbers van literatuur, die ik in Caïro ontmoet heb, staat een samenleving voor ogen die geen zware rugzak vol schaamte meer hoeft mee te torsen, een samenleving met ruimte voor verschillen. Dit gevecht om culturele ruimte voor verschillen beperkt zich uiteraard niet tot Egypte of de Arabische wereld. Het is een mondiaal gevecht waarin ook wij verwickeld zijn. Het wordt tijd om te beseffen wie onze bondgenoten zijn.

Door de eenzijdige berichtgeving in de westerse media wordt de islamitische wereld in het Westen vaak gewantrouwd of met gemengde gevoelens bekeken, zelfs door mensen die zich progressief noemen. Dat geldt natuurlijk ook omgekeerd. We weten veel te weinig van elkaar. Om elkaar beter te leren kennen helpt het om elkaars boeken te lezen. Ook worden bij culturele uitwisselingen kostbare kleine bruggen gebouwd tussen landen en culturen. Kunst en literatuur kosten elke samenleving aanzienlijk minder dan het kleinste oorlogsconflict, en ze leveren overal in de wereld meer vrede op dan wapens en gevechtsvliegtuigen ooit kunnen brengen.

MINEKE SCHIPPER is schrijver en emeritus hoogleraar interculturele literatuurwetenschap aan de Universiteit Leiden

Volgens Arjen Lubach is het christendom gelijk aan ieder willekeurig elfjes-geloof. Hoogleraar natuurkunde **Tjerk Oosterkamp** legt uit waarom hij zijn ratio graag aanvult met religieuze aannames.

Arjen Lubach werd in *Mare* 20 ('Buiten bereik van kinderen houden', 23 februari) geïnterviewd vanwege het debat tussen hem en Gert-Jan Segers over de rol van religie in de samenleving op 27 februari. In een volle Pieterskerk vergeleek hij het christelijke geloof met het geloof in elfjes: 'Onzin is onzin, het valt allebei niet te bewijzen.'

In *Mare* zei Lubach: 'In algemene zin verontrust het me dat er mensen zijn die ik verdenk van enige intelligentie, toch in staat blijken hun ratio aan de kant te schuiven als het gaat om totaal willekeurige religieuze aannames.'

Het deed me terugdenken aan een eerdere discussie rondom de vraag of een promovendus God mag bedanken in zijn of haar proefschrift. De universitaire woordvoerder gebruikte daarvoor toen als rechtvaardiging dat als je promovendi zou toestaan God te bedanken dat ze dan in de toekomst wellicht ook hun goudvis zouden kunnen gaan bedanken. En daarom moest deze ouderwetse traditie maar worden verboden.

Lubach geeft mijns inziens blijk van onderschatting van het belang van religie of in elk geval het belang van religieuze concepten in onze samenleving. Religie heeft een onmiskenbare rol ten goede gespeeld in de westerse geschiedenis. Ik denk daarbij aan het ontstaan van ziekenhuizen, de omgang met minderheden en de oorsprong voor de universele verklaring van de rechten van de mens.

Volgens Lubach kan de manier waarop mensen met elkaar wensen om te gaan prima onderling geregeld worden zonder daar religieuze concepten bij te halen. Dat lijkt me op z'n minst problematisch. Na de pauze werd Lubach de vraag gesteld welke alternatieve bron voor moraliteit aangeboord kan worden door iemand die niet terug wil grijpen op een religieuze traditie die voortkomt uit wat gelovigen al duizenden jaren als goddelijke openbaring ervaren.

Hij hoopte dat een soort van democratisch proces zou helpen bij het komen tot onderlinge afspraken, maar moest toegeven dat, als het einde van de Tweede Wereldoorlog anders had uitgepakt, dat het dan inderdaad jammer voor hem was geweest, omdat hij het dan helaas niet eens was geweest met de meerderheid.

Meerderheden bieden geen uitkomst als het op moraal aankomt. Bij samenlevingen die hebben geprobeerd om op areligieuze grondslag samen te leven moet ik denken aan het Rusland van Stalin, het Duitsland van Hitler of het China van Mao. Daar word ik niet blij van.

Waarom ik niet in elfjes geloof

Arjen Lubach onderschat de rol van religie

Presentator Arjen Lubach (rechts) tijdens het debat in de Pieterskerk met Christen-Unie-lijsttrekker Gert-Jan Segers (midden). Gespreksleider en rector magnificus Carel Stolker (links) kijkt toe. Foto Phil Nijhuis/Hollandse Hoogte

Mocht Lubach mij verdenken van enige intelligentie, dan wil ik graag uitleggen waarom ik het niet gek vind om mijn ratio aan te vullen met religieuze aannames, die ik niet op dezelfde manier kan bewijzen als de aannames waarmee ik mijn natuurkundige experimenten te lijf ga.

Allereerst lukt het mij niet om op basis van natuurwetenschap onderscheid te maken tussen goed en kwaad, terwijl ik dat onderscheid wel dringend nodig heb. Het christendom presenteert daarbij een aantal elementen die zeer onderscheidend zijn ten opzichte van een elfjes-geloof of de nieuwe religie van het Vliegend Spaghettimonster. Het geeft mij een rijker begrippenkader dan welke andere religie ook. Het maakt het voor mij mogelijk om op nieuwe manieren na te denken over mijn eigen beperkingen of over ziekte en verlies.

Uit het christendom komt een beeld van een dienende God naar voren dat in schril contrast staat met de meer gangbare godsbeelden van 'onze God is kampioen en dat moeten wij ook zijn'. Dat bedenkt geen mens. Mijn geloof in dit verhaal ruil ik niet graag in voor een geloof in de mening van de meerderheid of voor een geloof in de gedachte dat weldenkende mensen onderling welwillende afspraken zouden moeten kunnen maken.

Maar een belangrijkere reden om vast te houden aan mijn geloof, belangrijker dan de quasi-rationele overwegingen die ik hierboven aanvoer, is het feit dat mijn religie een belangrijk onderdeel is van mijn identiteit. Een identiteit waar ik niet rationeel voor heb gekozen. Ik ben erdoor gegrepen, het zit in mijn persoonlijkheid en daarom is het iets dat ik niet eens los kan laten. Het maakt ook dat ik mijn kinderen niet onchristelijk kan opvoeden, net zomin als dat ik mijn kinderen een Franse opvoeding zou kunnen geven. Ik ben immers geen Fransman.

Geloof is slechts ten dele een rationele keuze en voor ongeloof geldt dat vermoedelijk ook. Daarom verwacht ik ook niet dat een niet-religieuze persoon zomaar van de ene op de andere dag kan besluiten om zijn of haar wereldbeeld te laten kleuren door een religieuze openbaring.

Hoe dan ook raad ik iedere student aan om na te denken over de wortels van zijn of haar normen en waarden. Academische vorming bestaat immers uit veel meer dan het absorberen van kennis of het opdoen van vaardigheden.

Juist een algemene universiteit zoals die van Leiden is een geschikte plek voor studenten om kennis te maken met diverse denkwijzen rondom levensbeschouwing en deze niet op voorhand gelijk te schakelen met een elfjesgeloof of een goudvis.

TJERK OOSTERKAMP is hoogleraar experimentele natuurkunde

De eerste keren

'Ik ga naar bijna elk college'

Ruim zesduizend nieuwe studenten kwamen dit collegejaar naar Leiden. *Mare* volgt hun inburgering, van de eerste kamer, tot college, tentamen en gala.

Wie: Jurian Bos (17)
Uit: Hillegom (Zuid-Holland)
Studie: Notarieel recht

'Leer ik alles over de democratische rechtsstaat, mag ik zelf nog niet stemmen', zegt Jurian Bos. 'Nog een maand, dan word ik achttien. Binnenkort ga ik alvast rondkijken waar ik dan lid wil worden.' Omdat de keuze voor min-achttienjarige beperkt is, stelde hij 'm afgelopen El Gid-week nog even uit. In september begon hij met notarieel recht. 'Na zo'n lange zomervakantie denk je dat je zeeën van tijd hebt. In de eerste tentamenweek werd ik wel even met mijn neus op de feiten gedrukt. Dat is goed gekomen, hoor. Later in het eerste semester heb ik goed mijn best gedaan en meer volgens schema's gewerkt. In het begin pakte ik het verkeerd aan. Het was een

sprong in het diepe.'

Inmiddels heeft hij zijn plek gevonden. 'Ik kom vaak in Leiden. Ik ga naar bijna elk college. Vooral voor de gezelligheid. Soms denk ik na afloop: hmm, wat is er eigenlijk gezegd? Meestal niet hoor. Op donderdag hebben we met tachtig man college, maar op dinsdag is het pas écht volle bak. Dan zitten we met zo'n beetje alle eerstejaarsrechtenstudenten in het Gorlaeus. De zaal daar is gelukkig erg groot. Meestal hebben we met een groepje van zes een hele rij voor onszelf. Links achterin is onze plek. Inmiddels zijn we nog maar met vijf trouwens. Eentje is afgevallen. Ik verbaas me erover hoeveel studiegenoten al gestopt zijn. Mijn tutorgroep begon met 26 man. Daarvan zijn er nog zestien over. Ook in de collegezalen zie je dat de winter heeft toegeslagen.'

Zelf weet hij waarom hij wil blijven. 'Ik denk dat ik op een klein kantoor wil werken. BNSL, de studievereniging voor notarieel recht, organiseert naast borrels ook kantoorbezoeken. Nog niet héél relevant voor mij, want ik volg vooralsnog vooral algemene vakken van rechtsgeleerdheid. Heel breed en niet allemaal even leuk, maar daardoor ontdek je juist wat

je wél leuk vindt. Gelukkig precies de vakken waar ik straks mee verderga.'

Hij heeft nu twintig studiepunten. 'Je hebt er 45 nodig om door te mogen, maar ik ben nog geen enkel studiepunt definitief kwijt. Ik zou zelfs mijn propedeuse nog in één jaar kunnen halen. Maar dat wordt wel goed plannen: eind maart heb ik inclusief herkansingen vijf tentamens in negen dagen.'

Op kamers woont hij nog niet. 'Ergens tijdens mijn studie wil ik dat wel. Het lijkt me leuk, leerzaam, en je kunt toch wat meer feesten meepakken. Nu moet ik steeds de laatste trein halen om tien over een. De eerste gaat pas om half zes weer. We zijn trouwens wel verhuisd: nu woon ik nog maar twee minuten van het station. Voor de reistijd hoef ik dus niet op kamers. Maar met mijn nieuwe collegeroosters zit ik wel vaker in de spits in de trein. Ik verbaas me altijd over het percentage eersteklascoupés, terwijl daar hooguit twee mensen in zitten. Laatst ging ik één keer met de bus, maar daarin was het zelfs zo druk, dat bij de volgende halte iedereen werd geweigerd.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL

Foto Marc de Haan

It was my war

The anthropologist involved in the ANC's most devastating attack

Klaas de Jonge arriving at Schiphol Airport after being stuck at the Dutch embassy for more than two years. Photo by Rob Croes/Anefo/Nationaal Archief

Klaas de Jonge was arrested for smuggling arms for the ANC. He fled to the Dutch embassy and was in exile there for more than two years. Now *Mare* is the first to hear about his involvement in the ANC's most devastating attack.

BY FRANK PROVOOST He knew they hated him but had never realised it went so deep, until last year when he discovered the words that were to supersede to seal his fate.

The cunt must die.

He found the order in documents released by the Truth and Reconciliation Commission, when the hit men of South Africa's apartheid regime, hoping for forgiveness, admitted to their horrific deeds at the amnesty hearings.

Suddenly, it emerged that "people close to the President" had ordered the Civil Cooperation Bureau, the South African army's secret death squad, to arrange his death in 1988. A safe house was arranged for them. They were only waiting for an explosives expert to fly in and set up a bomb in the letterbox at his Amsterdam address. That was to have been the end of Klaas de Jonge (1937).

He has no idea why they didn't succeed – but he does know why they were so angry.

It all started quite accidentally: he was working as an anthropologist on the academic staff at Leiden's African Studies Centre when he met Hélène Passtoors, a linguist at the university.

Head over heels in love, they moved to Mozambique, where Hélène lectured at the University of Maputo, while he went out into the rural areas. It was an exciting time; the country was only just free of the Portuguese and the Marxist Liberation Front Frelimo was attempting to set up a democratic republic. However, South

Africa was doing all it could to thwart those efforts. He witnessed how conservative Renamo rebels, supported by the apartheid regime, plundered villages, murdering the inhabitants and kidnapping young boys to work as child soldiers.

He was seething: he had to do something. In Maputo, he met numerous exiled ANC members: the communist Ruth First, her husband Joe Slovo, who was head of the armed branch *Umkhonto we Sizwe* (a.k.a. MK), the future president Jacob Zuma, etc. Can't you help us, they implored. He had spent some time at university in Paris, where he was influenced by philosophers like Foucault and Sartre. From the latter, he learnt: no choice is also a choice. You cannot say "it's not my war". And yes, he was gripped by a sense of adventure too. Nothing wrong with that.

In 1981, he and Hélène started conveying money, messages and propaganda material. After a year, they were asked if they could smuggle arms as well. If he had been asked at the beginning, he would have refused, but gradually, he found himself willing to do more. Fifty years of demanding equal rights in South Africa had not produced any result. Peaceful protesters were locked up or killed. Now it was time to take up arms.

They became "international solidarity workers" for Special Ops, an elite unit of MK that sabotaged large, strategic sites. First, they would reconnoitre the area, take pictures and mark out escape routes before bringing in the weapons: handguns, Kalashnikovs, anti-tank rifles, dynamite and mines. Everything was packed airtight so that the sniffer dogs would not find the weapons if they were stopped. They would bury a package, take a picture of the "dead-letter box" and mark the site on a map. After that, it was up to the

guerrillas. Factories, a nuclear power station under construction, pipe lines, petrol reserves and bridges were targeted in incredible attacks, about ten in all. He could tell himself: we don't kill anyone but our enemies do. In August 1982, their close friend Ruth First opened a letter at the university that blew her face off. She died instantly and other friends were wounded. Ruth was a peace-loving academic who had never been in-

Although he does not regret the attack, he has learnt to live with the guilt. But it will never be easy

involved in armed warfare. In incidents before the letter bomb, seven members of their unit had been killed and shortly afterwards, another thirty ANC people were killed during a huge raid in Lesotho.

He wanted the enemy to feel pain too – it was possible, damn it. In the end, he was convinced that all whites in South Africa were actually guilty and that's partly why he supported the revenge attack planned for Kerkstraat in Pretoria: they would set off a car bomb outside the air force headquarters.

After the reconnaissance he drove a car full of explosives, nuts and bolts and other bits of scrap metal to Swaziland. Hélène drove the car to Pretoria and two MK people parked it in front of the office. The bomb was scheduled to go off as most of the military staff left the building, but it exploded too soon, killing nineteen people (including the two who had planted it) and wounding 217.

He has never admitted his involve-

ment to the most devastating attack in the history of the ANC before because he did not want to betray Hélène. However, she publicly confessed to the deed in 2013 so he can talk about it now.

Most casualties were soldiers and that did not worry him. However, some were office workers and thirty per cent of the victims were civilians. Although he does not regret the attack, he cannot accept the civilian casualties. He has learnt to live with the guilt, just like a pilot who pressed the button to release bombs on an enemy target. It will never be easy.

Two years later – Klaas and Hélène were divorced by then – he felt as if he had driven into a Hollywood blockbuster. He was cut off by three cars on the motorway and within minutes he was standing, legs apart, against a car bonnet and held at gun point by six police officers. They threw him into a cell without a mattress or blankets and where they left the light so he did not know whether it was day or night. During the continual interrogations, he was shown photographs that made him realise they had been watching him for some time.

He was not tortured, although they often threatened him. Once, when he was returned to his cell, handcuffed, by way of a metal staircase, one officer said: "If we push you now, you'll break your neck". Another time, they boasted that they had thrown more than one ANC member from the tenth floor.

He hatched a plan: if he led them to some abandoned weapons sites, he might be able to escape from there. The trouble was he could hardly move due to the ankle cuffs. They tied a piece of rope to the chain between his legs so he could walk more easily by lifting up the chain. Hoping for a chance to run, he showed the police as many sites as possible.

He devised an escape. He told them

that there would be attacks on companies that ignored the economic boycott. Those companies were located in the Nedbank building on Pretoria's Kerkstraat. He would show them how he had done the reconnaissance and hoped the police would not be aware that the Dutch embassy was in the same office block.

When they reached the corridor on the first floor, he pointed to the right and said "Here it is". When three officers turned to look, he picked up his ankle cuffs and ran the other way, aware that he might be shot in the back. Nonetheless, he made it, storming into the embassy yelling "I'm a political prisoner!"

He felt triumphant: he had outwitted them. Then the officers threw him to the ground and dragged him outside while the embassy staff protested in vain: the embassy is Dutch territory and the South African police have no authority there. It started a diplomatic row.

After ten days of legal to-ing and fro-ing, he was returned to the embassy. He was free but could not go anywhere. He was given a room with a bed, a desk and some bookcases. At night, the military police on guard outside would taunt him nonstop. They yelled to keep him awake and shone their floodlights on the windows. Once, a bullet flew through his window.

It was a very trying period. He set up a daily regime for himself consisting of exercises and writing. He started to hate the diplomats more and more. "You don't think they can give those blacks equal rights, do you?" they would say. "They've only just come down from the trees!" He made to shut up and refrain from doing anything to anger the South Africans. He was punished if he put up any ANC posters or anti-apartheid stickers. Cowards.

He had to kick up a fuss to stop people forgetting him. Just look at Julian Assange, who's been at the Ecuadorian embassy in London for over three years now. If he doesn't wander out onto the balcony now and then, everyone thinks everything's alright. The same goes for that other exile, Edward Snowden. You need to attract the public's attention, which is why, at the embassy, he kept calling for the Dutch to break off all contacts with South Africa.

He was stuck there for two years and two months, from 19 July 1985 to 7 September 1987. He can thank the French for his release. Pierre-André Albertini, a young teacher who also smuggled arms for the ANC, and some Angolan prisoners-of-war were exchanged for a South African captain, Wynand du Toit, who had been arrested in Angola. The bodies of the soldiers in the captain's unit who had been killed were to go with the captain. At the last moment, Klaas was included in the negotiations.

When he gave a talk at the Leiden Law School about ten years ago, he discovered he still had enemies. Before he gave the talk, the Ministry of Foreign Affairs officially announced its displeasure about the deal – twenty years later!

They apparently have long memories for that sort of thing.

Klaas de Jonge's photographs are part of the exhibition Good Hope. South Africa and the Netherlands from 1600. The exhibition is open until 21 May at the Rijksmuseum in Amsterdam.

Het leven zit niet in boeken

Beatklassieker *On the Road* op de planken

Reinout Scholten van Aschat speelt in de toneelvoorstelling van zijn lievelingsboek: *On the road*. 'Mijn generatie verlangt naar onzekerheid.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Toen hij negentien was, kreeg acteur Reinout Scholten van Aschat *On the road* van Jack Kerouac in zijn handen gedruwd door een vriend. Nu speelt hij Dean Moriarty in het toneelstuk over de cultroman van voor de hippietijd, die aan de grondslag stond van de Amerikaanse beatgeneratie. Op 15 maart treden ze op in Leiden, in theater Ins Blau.

'Het was echt een van mijn lievelingsboeken', vertelt hij. 'Ik kreeg het van een goede vriend van mij, namelijk Ludwig Bindervoet, die ook in het stuk zit, in mijn eerste jaar op de toneelschool. Toen heb ik het aan een andere vriend van mij gegeven, Matthijs van de Sande Bakhuyzen, en die zit natuurlijk ook in het stuk.'

'We zijn dus al acht jaar geleden begonnen met het boek aan elkaar te geven, en nu spe-

len we het ook nog samen.'

De acteurs lieten het idee vijf jaar geleden vallen bij Toneelgroep Oostpool, waar ze toen het stuk *In Koud Water* maakten. 'We grapt er een keer over: wat als we dat eens zouden doen? En nu doen we het elke avond.'

On the Road gaat over de reizen van Sal Paradise en Dean Moriarty door de Verenigde Staten. Jack Kerouac baseerde de personages uit het boek op zichzelf en belangrijke figuren van de Amerikaanse beatgeneratie: een literaire beweging die zich afzette tegen materialisme, en zich bezighield met spirituele verrijking, seksuele vrijheid en psychedelische drugs. Kerouac zelf was Sal Paradise, de

verteller, die door de Verenigde Staten reist in navolging van zijn vriend Dean Moriarty – in het echt Neal Cassidy, een prominent beatfiguur. Het boek wordt gezien als een van de belangrijkste literaire werken van die tijd, en heeft als cultboek nog steeds een grote fanbase.

Scholten van Aschat kreeg de rol van Dean. Dat wilde hij ook. 'Omdat hij ongrijpbaar is, snel en bezeten, en hij heeft iets waanzinnigs. Hij is de muze van Sal. Hij is iemand die ten volste leeft, een jonge hond, met veel levenskracht. Zelf ben ik niet echt zo, maar ik denk eigenlijk dat niemand echt zo is. Iedereen is Sal, maar wil Dean zijn. Dat is ook inherent aan jong zijn. Toen dacht ik ook: dit is het moment dat ik ervaringen wil opdoen. Want het leven zit niet in boeken en universiteiten, maar in ont-

moetingen, gekke mensen, gekke plekken, altijd in beweging blijven. Mijn personage zegt: beweging is onze enige nobele functie als mens. En daar zit wel iets in.'

Tegelijkertijd is het een tragisch personage. 'Sal heeft op gegeven moment genoeg bagage verzameld in zijn reizen en krijgt behoefte aan zekerheid: een vrouw en een huis, diepgang en orde. Dean is een lijpo. Hij is opgegroeid in jeugdgevangenissen, kan zich niet aanpassen, gebruikt drank en drugs en wordt uiteindelijk dood langs een spoorweg gevonden. Tragisch, maar helemaal in lijn met zijn levensstijl.'

Het verhaal is nog steeds heel relevant, vindt Scholten van Aschat. 'De beatgeneratie reageerde op een wereld die gefocust was op economie, materialisme, en de maatschappij op orde brengen. Tegen die verschrikkelijke saai gecontroleerde wereld verzetten zij zich. Ik merk dat het in deze tijd ook vaak over economie gaat. En over het meetbare, het controleerbare, alleen maar de cijfers. Daar zit niet zoveel leven in. Mijn generatie heeft een verlangen naar onzekerheid: verhalen, liefde, mystiek en kunst. Ik zou willen prediken voor een tijdperk waarin het immateriële weer voorop staat, en niet het materiële. Want geld, markt, huis: al dat gedoe maakt van ons een beetje doolie machines.'

Toneelgroep Oostpool,
On the road. Theater Ins
Blau, wo 15 maart, 20:30 u.
€ 14,50 - 17

Foto Sanne Peper

Geef ons de feiten

Bert Wagendorp spreekt in *Kooyker* over nieuwe roman

'De oude romantiek is in de journalistiek aan het terugkeren', zegt *Volkskrant*-columnist Bert Wagendorp, van wie de roman *Masser Brock* is verschenen. 'Pleur op met die parmantige meninkjes.'

'Ik had nog nooit van vloggers gehoord', zei Masser.

'Ik dacht dat het iets met seks was', zei CSH.

'Ouwe lullen', worden de twee vervolgens genoemd, door een derde personage, een gepensioneerd journalist.

Masser Brock is de nieuwe roman van Bert Wagendorp, na het succes van *Ventoux* (2013). Brock is een columnist voor de fictieve krant *De Nieuwe Tijd*, die worstelt met de waarheid. Of eigenlijk: met on-eindig veel waarheden. Wagendorp zelf wisselt de column op pagina 2 van de *Volkskrant* om de dag af met Sheila Sitalsing.

'De dilemma's van Masser zijn ook mijn eigen dilemma's. Zelf vraag ik me ook af welke tipjes van de sluier voor ons worden opgelicht, en welke waarheden onder tafel blijven', zegt Wagendorp. 'Uiteindelijk maakt Masser een andere keuze dan ik, maar ik snap hem goed.' Sommige lezers dachten een ruim vierhonderd pagina's tellende ontslagbrief in handen te hebben, maar dát is volgens Wagendorp niet het geval. 'Ik heb enorm veel lol in mijn column. Tegelijkertijd ben ik in het hele meningencircus ook maar een van de velen. Wel probeer ik een vorm van duiding, achtergrond en argumentatie toe te voegen.'

Lastig vond hij het niet, om na *Ventoux* opnieuw te beginnen. 'Ik schrijf in de eerste plaats omdat ik

het leuk vind. Ik wilde ook niet perse een nieuwe bestseller schrijven. Liever een John Irving-achtig verhaal, in een caleidoscopische vorm, waarin veel gebeurt. Het moest ook niet alleen over journalistiek gaan, dan had ik namelijk beter een essay kunnen schrijven.'

De Mont Ventoux duikt nog wel even op in het uitzicht bij een vakantievilla in Zuid-Frankrijk. En de premier van Nederland zit intussen 'een boek met een blauwe cover te lezen, dat *Ventoux* heette.'

Tegen het eind van dit boek koopt Masser bij een kiosk in Parijs *The New York Times*, met op de cover: 'Trump triumphs.' Toen Wagendorp in de zomer van 2015 begon te schrijven, was die loop van de geschiedenis nog lang niet bekend. 'Een maand eerder had hij aangekondigd dat hij zich verkiesbaar stelde. Dat hij president zou worden, geloofde niemand. Het is trouwens een waargebeurde passage. Tijdens de verkiezingen was ik in Parijs met mijn vriendin. Ik dacht: *Oh my God*, mijn boek wordt ingehaald door de werkelijkheid!'

Wagendorp: 'Maar eigenlijk werd me een klimax in de schoot geworpen. Het bevestigde wat ik al opgeschreven had. *A blessing in disguise*.' Misschien geldt dat niet alleen voor zijn boek. 'Dat Trump verko-

zen werd, en dat wij daar als media mede verantwoordelijk voor zouden zijn, stemde mij niet vrolijk. Het pessimisme van Masser was een tijdje ook mijn pessimisme. Maar ik ben al een stuk minder pessimistisch. Dat de kranten nu, noodgedwongen, een tegenmacht vormen, vind ik positief. Misschien blijkt Trump over een paar jaar precies wat de media nodig hadden. *The New York Times* is nu al groter dan ooit. En ze hebben niet net vijftig nieuwe columnisten aangenomen, maar vijftig nieuwe journalisten. Ik verwacht een kentering in de journalistiek.'

'In het publiek zie ik die behoefte ook: pleur op met die parmantige meninkjes, geef ons feiten. Bij onze krant zie ik ook steeds meer jongere journalisten, dertigers, weer wroeten en zoeken naar nieuws. De oude romantiek, van onthullingen, is in de journalistiek aan het terugkeren. Als ik tóch stop als columnist, is het om daar weer aan mee te doen: weer ouderwets journalist worden.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL

Bert Wagendorp, *Masser Brock*, Atlas Contact, 416 pgs, €19,99
Do 16 maart interview door Aart Hoekman in *Boekhandel Kooyker*, 19.30 u, toegang gratis

Agenda

FILM

KIJKHUIS

Perfetti sconosciuti (laatste speelweek)
zo. 12.45, za. 13.45

La La Land

do. ma. wo. 15.30, za. 15.45, ma. di. 18.15,
do. vr. za. di. wo. 21.00, zo. 21.15

Night on Earth (Jarmusch, 1991)
ma. 21.00

TRIANON

T2 Trainspotting

vr. di. 18.45, do. za. ma. wo. 21.30

Demain tout commence

dagelijks 18.30, do. za. ma. wo. 15.15

American Honey

dagelijks 21.30

LIDO

Lion

ma. di. 12.30, za. zo. ma. di. wo. 18.30

Meer films op bioscopenleiden.nl

MUZIEK

GEBR. DE NOBEL

Gorgoroth + Melechesh

Do 9 maart, 19.00, €19,-

Baskar

Do 9 maart, 20.30, €7,50

The Mysterons

Vr 10 maart, 20.00, €11,-

FUIF

Za 11 maart, 23.00, €15,-

Zig Zags

Zo 12 maart, 19.00, €15,-

DE TWEE SPIEGHELS

Ewald Ebings Jamcakes

Vr 10 maart, 21.00

Omiros Miltiadous trio

Za 11 maart, 16.00

QBUS

Evening News + Liquid Sun Orchestra

Za 11 maart, 20.00, v.a. €10,-

Van Polanen presenteert: American

Aquarium + Tim Easton

Di 14 maart, 20.30, €12,50

STADSGEHOORZAAL

Tangerine

Za 11 maart, 20.15, €20,-

Holland Baroque & Erik Bosgraaf

Zo 12 maart, 15.00, v.a. €12,50

BPLUSC OUDE VEST

Lunchconcert Lisa Franken

Do 16 maart, 12.45, €5,-

DIVERSEN

THEATER INS BLAU

Theatergroep Carver: Zwaar Metaal

9 & 10 maart, 20.30, €18,50 (CJP €16,-)

IMPERIUM THEATER

Theatersportvoorstelling van Moeders Mooiste

Vr 10 maart, 20.30

OUDE STERREWACHT

Kaiser Lente Lezing door Daan Wegener: Kosmologie is mensenwerk

Za 11 maart, 13.15, €4,-

VAN STOCKUM BOEKVERKOPERS

Lezing Gerard Schaafsma over Herodotos

Zo 12 maart, 14.30, gratis

Lezing Anne Petterson over Eigenwijs vaderland

Do 16 maart, 19.30, gratis

SCHELTEMA

Science Café: Het geheugen van ons DNA

Di 14 maart, 19.40, gratis

LEIDSE SCHOUWBURG

Theater Utrecht: Hedda Gabler

Di 14 maart, 20.15, v.a. €17,-

STADSGEHOORZAAL

Naturalis After Dark: Kruisbestuiving

Wo 15 maart, 17.00, gratis

ARS AEMULA NATURAE

Tentoonstelling: Dartel Leven

11 maart t/m 26 maart 2017

SINT JOSEPHKERK

Expositie: De Lijkwade van Turijn

t/m 26 maart

SIEBOLDHUIS

Casper Faassen: De dingen die voorbij gaan

t/m 4 juni 2017

RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN

Week van de Klassieken

9 maart t/m 19 maart 2017

Tentoonstelling: Koninginnen van de Nijl

t/m 17 april 2017

Tentoonstelling: Fibula's

t/m 7 januari 2018

Het Clubje

Foto Taco van der Eb

Column

Tablet rasa

SteveJobsScholen, iPadscholen of apatenscholen. Hoe je ze ook noemt, velen zijn van mening dat ze verre van de beste onderwijsvorm zijn. Kleine kinderen zijn volgens hen een soort *tabula rasa's*: onbeschreven blaadjes, gladgestreken wastabletjes, die zouden niet mogen worden verpest door tablets.

Ondertussen overladen we ons op de universiteit met kennis van over de hele wereld. Postduiven zijn hier al lang een bedreigde diersoort, Wikipedia heeft het ruimschoots gewonnen van de encyclopedieën en elk caféetje waar Wifi is, verandert met behulp van ePub-bestanden in de grootste bibliotheek van de wereld.

We zijn *natural born cyborgs* volgens *Philosophy of Mind*-expert Andy Clark. Mens én machine, het klinkt als iets uit een sciencefictionfilm, maar als ik zo om me heen kijk heb ik toch het gevoel dat ik erin zit.

Naast me in de kantine van het Lipsius spot ik er een in haar natuurlijke habitat. Ze heeft een onafzetbare arm-extensie die ze lijkt te gebruiken voor langeafstandcommunicatie. Even later gaat haar arm de lucht in en legt ze een moment vast op beeld.

Misschien is dat wat de critici dwars zit. Met een boek, een pen en wat papier zijn de mogelijkheden immers beperkter. Daarmee kan je geen selfies delen op Facebook, lachen om YouTube-filmpjes of real time praten met je vrienden. Ze zien het internet als een speelplaats die het schoolplein onder de voet loopt.

Maar wat is er mis mee wanneer het in een onderwijssetting wordt gebruikt? Studenten worden niet totaal anders, alhoewel de nieuwe generaties natuurlijk wel wát zullen veranderen in vergelijking tot het pre-*www*-tijdperk.

De kinderen van nu hebben bijvoorbeeld een veel makkelijkere toegang tot kennis. De digitale deuren staan voor ze open. Sommige apps bieden ze zelfs handvatten om spelenderwijs te leren en YouTube geeft ze filmpjes over vrijwel alles.

Darwins evolutietheorie bijvoorbeeld, wordt er prima uitgelegd. Getekende giraffes maken je duidelijk hoe het beter is – als giraffe zijnde – om een lange nek te hebben. Zo kan je gemakkelijker bij de blaadjes en als je dus toevallig een wat langere nek hebt, zal je meer kans maken op overleven en dus op voortplanten. Zo kunnen ze uiteindelijk allemaal bij de blaadjes.

Digitalisering is onze nek die uitrekt, waardoor we makkelijker bij de geschreven blaadjes kunnen komen. Hierboven komen we er opeens achter dat er ook sociale media, filmpjes en apps aan de boom hangen. Die kunnen er ook wel bij, waarom niet hè.

Ontwikkeling danken we altijd aan dat wat al bedacht was. We staan op de schouders van reuzen. De kinderen van nu staan op de schouders van nog grotere reuzen, dus als ik jou was, zou ik iemand van je eigen lengte pakken.

MATTIJN DE GROOT is student wijsbegeerte

‘Een beetje raar, maar wel aardig’

Panic Ultimate Frisbee Leiden

Joris van den Hurk (22 jaar, biomedische wetenschappen): ‘Frisbee is zo’n leuke teamsport. Of eigenlijk is het helemaal geen sport, ze hebben er een teamsport van gemaakt ultimate frisbee, of ultimate.’

Hanneke Reinders (25 jaar, Life science and technology): ‘Je hebt meestal een team van tien a twaalf mensen. Dat ligt eraan of je het binnen of buiten speelt. Outdoor is het spel zeven tegen zeven, indoor vijf tegen vijf.’

Van den Hurk: ‘Al overgooiend moet je de schijf in het vak van de tegenstander proberen te vangen. Lukt dit, dan heb je een punt. Het is heel anders dan voetbal of hockey, waar ik ook op heb gezeten. In plaats van alleen maar

tegen een bal te schoppen of slaan, ben je veel meer met strategie bezig.’

Reinders: ‘Je hebt vrij snel een hechte band met de mensen met wie je speelt.’

Van den Hurk: ‘Er is ook geen scheidsrechter. Die heb je eigenlijk niet nodig, want je moet er met beide teams uitkomen of iets wel of niet een overtreding is. Het spel is niet zo hatelijk als voetbal. Frisbeeërs zijn misschien soms een beetje rare mensen, maar ze zijn wel aardig.’

Reinders: ‘Onze club bestaat uit 35 mensen, dus dat is niet zo groot. Je leert elkaar zo snel kennen. We trainen ook altijd met de twee teams die we hebben tegelijk op maandag en

vrijdag. We leveren ook onze eigen trainers aan, best uniek voor de sportverenigingen hier.’

Van den Hurk: ‘Het is ook wel fijner. Naast dat ze het leuk vinden om te doen, kennen ze de groep ook en staan ze meer open voor ideeën en suggesties.’

Reinders: ‘Naast de trainingen proberen we iedere maand ook iets niet frisbee-gerelateerd te doen, zoals bijvoorbeeld een kroegtocht.’

Van den Hurk: ‘Als je de mensen ook op een andere manier wilt leren kennen, hebben we dit soort activiteiten. Maar als je het alleen bij frisbee wilt houden, is dat ook goed. Ook daarin zijn frisbeeërs heel open.’

Reinders: ‘We zijn afgelopen jaar ook voor het eerst op “Panic-holiday” gegaan, naar een toernooi in Straatsburg. Daar hebben we tegen andere teams gespeeld vanuit heel Europa. Heel gezellig.’

Van den Hurk: ‘Soms houden we een “Panic-diner” een uur voor de training. Frisbee is in het buitenland populairder dan hier, dus hebben we meestal wel een redelijke aanloop van internationale studenten. Zo’n diner is dan een mooi excuus om ze de wonderen van de Nederlandse keuken te laten ontdekken. Stampot gaat er meestal wel in.’

DOOR MARLIES ROTHOFF

Bandirah

